

บทที่ 2

ลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และการให้ความคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลงของระหว่างประเทศ และกฎหมายของต่างประเทศ

2.1 ลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า GI เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นกล่าวคือ ผู้เป็นเจ้าของไม่ใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใดแต่เป็นกลุ่มชุมชนที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ผลิตที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือแหล่งภูมิศาสตร์ และผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้นที่มีสิทธิผลิตสินค้าดังกล่าวโดยใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น แต่ไม่สามารถนำสิทธิในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวไปให้บุคคลอื่นใช้ต่อ ผู้ผลิตอื่นที่อยู่นอกแหล่งภูมิศาสตร์จะไม่สามารถผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์เดียวกันมาแข่งขันได้ สิทธิในลักษณะดังกล่าวนี้จึงเรียกกันว่า “สิทธิร่วมกันของกลุ่ม” หรือ “สิทธิชุมชน” (Community Right)¹

ลักษณะของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มี 4 ประการ คือ

1. เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ หรือเครื่องหมายใดๆ ที่สามารถใช้แสดงถึงแหล่งพื้นที่ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง (Direct Geographical Indication) กล่าวคือ เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นๆ และชี้ชัดถึงแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้าได้อย่างชัดเจน เช่น ไช้เก๋มไช้ยาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ร่มบ่อสร้างจังหวัดเชียงใหม่ ชิการ์ฮาวานา ประเทศคิวบา เป็นต้น ซึ่งชื่อเหล่านี้ช่วยให้ไม่เกิดการเข้าใจผิดในแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า

¹ ชนิตา ฉายีเนตร. (2548). *กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 7-8.

1.2 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยอ้อม(Indirect Geographical Indication) กล่าวคือ เป็นสัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่นใดที่ไม่ใช่ชื่อทางภูมิศาสตร์ ซึ่งใช้เพื่อบ่งบอกแหล่งภูมิศาสตร์อันเป็น แหล่งกำเนิดหรือแหล่งผลิตของสินค้า เช่น สัญลักษณ์ประจำอำเภอ หรือจังหวัด รูปอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารีที่แสดงถึงจังหวัดนครราชสีมา รูปหอไอเฟลที่อ้างถึงเมืองปารีสหรือประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

2. มีความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่กับสินค้าสินค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นจะต้อง สามารถบ่งบอกได้ถึงคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้าที่ผลิตจากแหล่งพื้นที่นั้น ได้ โดยมีลักษณะเด่นของสินค้าที่มาจากพื้นที่การผลิต ที่มีความแตกต่างของสินค้าเดียวกัน ที่มาจาก พื้นที่อื่น ซึ่งความแตกต่างนั้นเกิดจาก

2.1 คุณภาพวัตถุดิบที่มีเฉพาะในแหล่งใดแหล่งหนึ่ง

2.2 ขั้นตอนหรือวิธีการผลิต ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2.3 ทักษะการผลิต หรือการแปรรูปในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

3. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะต้องไม่มีลักษณะเป็นชื่อสามัญของสินค้า ซึ่งเป็นชื่อที่ รู้จักกันทั่วไป

4. ไม่ขัดกับความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือนโยบายของ รัฐ

2.1.1 เจาะลึกการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มักจะเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยม เนื่องจากมีคุณสมบัติพิเศษหรือมีลักษณะเฉพาะที่เกิดจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เช่น สภาพแวดล้อม ดิน ฟ้า อากาศ ของแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ ตลอดจนทักษะความชำนาญและ ภูมิปัญญาของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ ประกอบด้วย สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มี ความแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น กล่าวคือ ผู้เป็นเจ้าของไม่ใช่บุคคลหนึ่งบุคคลใด แต่เป็นกลุ่มคนที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ผลิตที่ อาศัยอยู่ในสถานที่หรือแหล่งภูมิศาสตร์ และผู้ประกอบการเกี่ยวกับสินค้าที่ใช้สิ่ง บ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์นั้นเท่านั้น ที่มีสิทธิผลิตสินค้าดังกล่าวโดยใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์นั้นได้ ผู้ผลิตคนอื่นที่อยู่ นอกแหล่งภูมิศาสตร์จะไม่สามารถผลิตสินค้าโดยใช้ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์เดียวกันมาแข่งขันกันได้ สิทธิในลักษณะดังกล่าวนี้ นักวิชาการบางท่านเรียกว่า “สิทธิชุมชน” (Community Right) ซึ่งไม่ สามารถนำสิทธิที่ได้รับไปอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้ต่อได้ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่แหล่งภูมิศาสตร์เท่านั้นที่มี สิทธิใช้

2.1.2 การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไป อาจจะแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ

2.1.2.1 ระดับปกติ ใช้กับสินค้าทั่วไป โดยมุ่งป้องกันมิให้มีการนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไปใช้ในลักษณะที่จะทำให้คนสับสนเข้าใจผิดในแหล่งที่มาของสินค้านั้นๆ เช่น ผู้ผลิตไข่เค็มที่เชียงใหม่ ไม่สามารถใช้คำว่า “ไข่เค็มไชยา” กับสินค้าของตนได้ อาจทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดคิดว่าไข่เค็มของตนมาจากอำเภอไชยา

2.1.2.2 ระดับพิเศษ ใช้กับสินค้าเฉพาะอย่างที่กำหนดในพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของไทย ปี พ.ศ. 2546 เป็นการห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นทุกกรณี แม้จะไม่ได้ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดก็ตาม เพื่อคุ้มครองไม่ให้เกิดการแสดงให้ทราบถึงแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าโดยใช้คำว่า “ชนิด” หรือ “แบบ” หรือคำทำนองเดียวกันอย่างไรก็ตาม ภายใต้ความตกลงระหว่างประเทศโดยใช้คำว่า TRIPS ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ทุกประเทศสมาชิก WTO จะต้องให้ความคุ้มครองสินค้าประเภทไวน์และสุราในระดับพิเศษ ตัวอย่างการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับพิเศษนี้ เช่น ผู้ผลิตไวน์ในประเทศไทยไม่สามารถใช้คำว่า “Bordeaux” ได้เลย ไม่ว่าจะเป็นการอ้างโดยอ้อม เช่น ผลิตแบบ Bordeaux หรือชนิดเหมือน Bordeaux หรือแม้จะได้ระบุไว้ชัดเจนแล้วว่าเป็นไวน์ทำนองเดียวกับ Bordeaux แต่ผลิตในประเทศไทย เป็นต้น²

จากที่ผ่านมามาประเทศไทยได้มีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าว เน้นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคเป็นหลักและยังไม่ครอบคลุมไปถึงผู้ประกอบการและยังไม่สามารถป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ทางรัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ออกมาบังคับใช้โดยตรง ซึ่งถือว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นสิ่งใหม่สำหรับประเทศไทย จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงที่มาจากกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะอนุสัญญาหรือข้อตกลงที่ไทยเป็นสมาชิก โดยจะกล่าวในบทถัดไป

2.1.3 ประโยชน์ของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2.1.3.1 เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค

ประโยชน์ข้อนี้อยู่บนแนวความคิดที่ว่าผู้บริโภคควรจะได้บริโภคสินค้าหรือบริการที่มีมาตรฐานและความปลอดภัยตามที่ต้องการ การทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อว่าสินค้าตามที่ตนต้องการ

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 8.

จากตลาดหรือชื่อที่ใช้แล้ว ยังอาจจะส่งผลกระทบต่อไปยังสุขอนามัยและความปลอดภัยของประชาชน โดยรวม ในแง่ที่ว่าสินค้านั้นอาจจะไม่มีมาตรฐานอย่างที่ควรจะเป็น

2.1.3.2 เพื่อคุ้มครองผู้ผลิตและป้องกันการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

ในระบบเศรษฐกิจเสรีทุนนิยมนี้ ถือเป็นภารกิจสำคัญของรัฐที่จะต้องส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรม เพื่อให้กลไกตลาดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ประกอบการค้าจะต้องไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ค้ารายอื่นอย่างไม่เป็นธรรม กล่าวคือ ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องไม่ฉกฉวยหรือนำเอาชื่อเสียงคู่แข่งทางการค้าไปแอบอ้างโดยทุจริต การอ้างแหล่งผลิตสินค้าโดยมิชอบเพื่อแสวงประโยชน์จากชื่อเสียงของชุมชนอื่นๆ ที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกัน ย่อมถือเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรม

2.1.3.3 เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้ผู้ผลิต และเป็นเครื่องมือทางการตลาด

วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ เพื่อสื่อให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ผลิตขึ้นในประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง โดยที่การระบุชื่อประเทศหรือท้องถิ่นดังกล่าวจะต้องทำให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นมีลักษณะพิเศษต่างไปจากสินค้าจำพวกเดียวกันที่ผลิตขึ้นจากแหล่งอื่น การระบุนี้จะมีผลทำให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นมีราคาสูงขึ้นหรือจำหน่ายได้มากขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นว่าจะได้รับสินค้าดี มีคุณภาพตามที่ต้องการจากแหล่งผลิตที่ได้มีการอ้างชื่อ ตัวอย่างชื่อของสินค้าที่อาจจะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ เช่น ไวน์เค็มไซยา มีคอร์ญูญิก สัม โอนครชัยศรี มะขามหวานเพชรบูรณ์ ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ Bordeaux Wine หรือ Irish Whisky เป็นต้น

นอกจากนี้ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ช่วยในการประชาสัมพันธ์ สินค้าของผู้ผลิตแต่ละรายลงได้ ทั้งนี้เพราะการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในทางการตลาดเป็นที่แพร่หลายอยู่แล้วในหลายประเทศ การเพิ่มเครื่องมือทางการตลาดตัวนี้ให้แก่คนไทยย่อมเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในระดับโลกไปในตัว

2.1.3.4 เพื่อให้มีการดูแลรักษามาตรฐานของสินค้า

สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะเหมือนเป็นเครื่องหมายรับรองคุณภาพและแหล่งที่มาของสินค้า เนื่องจากเงื่อนไขของการรับความคุ้มครองในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผู้ขอจะต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่และตัวสินค้า ไม่ว่าในแง่คุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะใดๆ เช่น วิธีการผลิต วัตถุดิบที่ใช้ ฯลฯ ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพเฉพาะของสินค้าจากแหล่งนั้น กลุ่มผู้ผลิตจึงต้องมีส่วนอย่างมากในการช่วยกันรักษาคุณภาพ หรือชื่อเสียงนั้นๆ ไว้ มิฉะนั้นอาจเข้าหาตุรึงบการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

2.1.3.5 เพื่อช่วยการกระจายรายได้สู่ชนบทและส่งเสริมอุตสาหกรรม

เนื่องจากสินค้าที่อาจขอขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้นั้น โดยมากจะเป็นสินค้าเกษตร เพราะปัจจัยในแง่สภาพดินฟ้าอากาศ หรือสภาพพื้นที่จะส่งผลอย่างมากต่อคุณภาพของสินค้าซึ่งนำไปสู่ชื่อเสียงของสินค้านั้นๆ การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นโดยตรง โดยเป็นการดึงเอาชื่อเสียงที่มีการสั่งสมมานานดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าและความสามารถในการแข่งขันทั้งในระดับประเทศและในระดับสากล ซึ่งสอดคล้องตามนโยบายของรัฐบาล³

2.1.3.6 เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประโยชน์ในทางอ้อมของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของกลุ่มชุมชนในท้องถิ่น ที่ต้องร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพของสินค้าของตน สร้างความรู้สึกรักผูกพัน ความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด อันเป็นการสร้างคุณค่าให้กับท้องถิ่นซึ่งจะช่วยลดปัญหาแรงงานชนบทอพยพเข้าสู่เมือง ช่วยรักษามรดกตกทอด ขนบธรรมเนียม และศิลปะพื้นบ้านของไทยได้อีกด้วย

นอกจากประโยชน์ทางตรงที่ได้กล่าวมาแล้ว การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ยังมีประโยชน์ในทางอ้อมอีกหลายประการ กล่าวคือ เป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกลุ่มชนในท้องถิ่น เนื่องจากการที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความร่วมมืออย่างมากระหว่างผู้ประกอบการผลิตแต่ละรายในท้องถิ่น ที่จะต้องพัฒนาและรักษาคุณภาพของสินค้าของตน ผลพลอยได้จากตรงนี้เองที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกรักผูกพัน เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิด ทั้งยังเป็นการรักษามรดกตกทอด ขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยได้อีกด้วย

2.2 องค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2.2.1 องค์ประกอบทางธรรมชาติ (Natural Factor)

องค์ประกอบทางด้านธรรมชาติถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากมีความเฉพาะตัวและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยมิได้เกิดจากการแทรกแซงของมนุษย์ในการเข้ามาสร้างองค์ประกอบด้านนี้โดยตรง เพียงแต่มนุษย์นำลักษณะเด่น

³ การประชุมการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์สากล (8 ก.พ.48). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทางธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสินค้าในชุมชนของคนเท่านั้น⁴ หากพิจารณาองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติทำให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่อันเป็นแหล่งผลิตสินค้ามีความเป็นลักษณะเฉพาะ เช่น ความเป็นกรดเป็นด่างของดิน ปริมาณน้ำฝนหรือแร่ธาตุที่ละลายอยู่ในน้ำบาดาลบริเวณนั้น ความแรงของลมหรือความชื้นสัมพัทธ์ในท้องถิ่น รวมถึงอุณหภูมิและความกดอากาศซึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับความสูงเหนือระดับน้ำทะเลของท้องถิ่น

องค์ประกอบทางด้านธรรมชาติจึงเป็นปัจจัยที่ทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีความแตกต่างจากทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น กล่าวคือ ไม่สามารถถือองค์ประกอบด้านธรรมชาติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่น ในการที่จะได้รับความคุ้มครองสิทธิได้ ดังนั้น ผู้ขอรับการคุ้มครองสิทธิจึงมีหน้าที่ในการพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้าของตนได้ผลิตขึ้นตามมาตรฐานและคุณภาพของแหล่งภูมิศาสตร์หรือท้องถิ่นนั้นได้กำหนดไว้ อันเป็นองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติที่สำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตัวอย่าง ขององค์ประกอบทางด้านธรรมชาติในประเทศไทย ได้แก่ ไข่เค็มที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไข่เค็มดังกล่าวมีวิธีและขั้นตอนในการผลิตต่างจากที่อื่น กล่าวคือวิธีการผลิตตั้งแต่ดั้งเดิมจะนำไข่เป็ดจากอำเภอไชยา ซึ่งกินสัตว์ทะเลเป็นอาหาร ไข่เป็ดจึงมีไข่แดงที่แดงจัดและใหญ่มากกว่าไข่เป็ดที่อื่น นอกจากนี้ยังนำดินจอมปลวกจากอำเภอไชยามาใช้พอกหรือหมักไข่เป็ดด้วย จึงทำให้ไข่เป็ดจากอำเภอไชยามีลักษณะเฉพาะต่างจากไข่เค็มอื่น สำหรับองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติในกรณีของต่างประเทศ ได้แก่ วิสกี้ที่ผลิตในประเทศสกอตแลนด์ หรือที่เรียกว่า สก๊อตวิสกี้ (Scotch Whiskies) จะเห็นจากกรรมวิธีในการผลิต วิสกี้ี่นี้ต้องมีส่วนผสมที่สำคัญคือ ต้องใช้น้ำจากทะเลสาบในประเทศสกอตแลนด์ ซึ่งน้ำที่ใช้ผลิต วิสกี้ี่นี้จะมีลักษณะเฉพาะตัวมาก คือ เป็นน้ำในลำธารที่ผ่านจากท้องทุ่งมีการซึมซับผ่านหินลักษณะอ่อน น้ำดังกล่าวจึงดูดซับสีของถ่านหินออกมาเป็นสีเหลืองหรือสีน้ำตาลจากตัวอย่างดังกล่าวทำให้เห็นได้ว่าทั้งประเทศไทยและต่างประเทศ ถือองค์ประกอบทางธรรมชาติของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว และมีความผูกพันต่อสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งในการที่จะขอรับการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทั้งสิ้น

2.2.2 องค์ประกอบทางด้านมนุษย์ (Human Factor)

องค์ประกอบทางด้านมนุษย์เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีลักษณะค่อนข้างที่จะชัดเจน กล่าวคือ เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากการแทรกแซงโดยใช้สติปัญญาและความสามารถของมนุษย์ในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้าในชุมชนหรือในเขตพื้นที่พื้นที่หนึ่งให้มีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ผู้ที่จะขอรับการ

⁴ วิมาน เหล่าดุสิต. (2539). *แนวทางคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยตามข้อตกลง Trips*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 171-173.

คุ้มครองสิทธิจึงต้องเป็นผู้พิสูจน์ให้เห็นว่า สินค้าของตนได้ผลิตขึ้นโดยใช้สติปัญญาและความสามารถของมนุษย์ในการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตัวอย่างขององค์ประกอบทางด้านมนุษย์ในประเทศไทย ได้แก่ ผ้าทอเกาะยอ จังหวัดสงขลา เกิดจากกรรมวิธีในการทอผ้าของชาวบ้านในเกาะยอ ที่สามารถคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเป็นที่ยอมรับว่ามีคุณภาพและชื่อเสียงที่ดีหรือเครื่องปั้นดินเผาที่อำเภอด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา มีชื่อเสียงทางด้านการผลิตเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งต่างจากที่อื่น สำหรับองค์ประกอบทางด้านมนุษย์ในกรณีของต่างประเทศ เช่น นาฬิกาสวิส (Swiss Watch) ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เป็นนาฬิกาที่ผลิตได้สวยงามและมีความเที่ยงตรงสูง โดยเฉพาะนาฬิกาที่ใช้ระบบเคลื่อนไหวด้วยระบบจักรกล เป็นต้น

2.3 หลักการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล

คำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หรือ Geographical Indications เป็นคำกลางๆ ที่ใช้เมื่อมีการกล่าวถึงการให้ความคุ้มครองชื่อหรือเครื่องหมายต่างๆ ที่เป็นชื่อเสียงหรือท้องถิ่นที่ใช้บนฉลากของสินค้าต่างๆ แท้ที่จริงแล้วคำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นคำอื่นเมื่อถูกอ้างถึงในข้อตกลงระหว่างประเทศแต่ละฉบับ เช่น สนธิสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ.1883 อาจใช้คำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) หรือในความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 อาจใช้คำว่าสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) คำที่ใช้ในกฎหมายแต่ละฉบับก็จะมีขอบเขตแตกต่างกันไปดังจะกล่าวถึง ดังต่อไปนี้

2.3.1 สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source)

คำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ได้ถูกระบุไว้ในสนธิสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property of 1883) มาตรา 1(2) และ 10 และได้ถูกอ้างถึงในความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง⁵ (Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source of Goods of 1891) ทั้งฉบับ แต่เป็นที่สังเกตได้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองฉบับนี้ไม่ได้ให้คำนิยามของคำว่า “Indication of Source” ไว้แต่อย่างใด แต่การกล่าวถึง “Indication of Source” ในความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง มาตรา 1(1) อาจทำให้

⁵ ชนิตา ฉายีเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 20.

สามารถกำหนดคำนิยามได้ว่าหมายถึง สิ่งที่ใช้อ้างอิงถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศ ในฐานะที่เป็นประเทศ หรือสถานที่ที่เป็นแหล่งที่มาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น

เป็นที่สังเกตได้ว่าคำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) นั้นไม่ได้มีเงื่อนไขกำหนดว่าผลิตภัณฑ์ที่มีสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Indication of Source) ปรากฏอยู่จะต้องมีคุณภาพหรือลักษณะเฉพาะที่มาจากแหล่งที่มานั้น เพียงแต่ว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ถูกผลิตในประเทศ หรือสถานที่ที่ระบุใน “Indication of Source” ก็เป็นการเพียงพอ ตัวอย่าง “Indication of Source” ได้แก่ Made in ....., Product of ..... เป็นต้น แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกของสนธิสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 และความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 ก็ตาม แต่การใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ก็ได้ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป

2.3.2 สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin)

สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) เป็นคำที่ใช้ในความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ⁶ ปี ค.ศ. 1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Origin and their International Registration of 1958) ซึ่งได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าหมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่นซึ่งได้ใช้เป็นที่ระบุว่าเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้นๆ และผลิตภัณฑ์นั้นได้มีคุณภาพและลักษณะเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของแหล่งที่มานั้น ซึ่งให้หมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย

ข้อแตกต่างระหว่างสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) และสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) คือผลิตภัณฑ์ที่มี Appellation of Origin ปรากฏอยู่ จะต้องมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดนั้น ๆ ก็จะต้องมีคุณภาพและลักษณะเฉพาะที่มาจากสภาพแวดล้อม แหล่งกำเนิดนั้นๆ แต่ Indication of Source ไม่ได้กำหนดให้มีคุณภาพหรือลักษณะดังกล่าว ตัวอย่าง Appellation of Origin ที่ได้มีการยอมรับและได้ใช้แก่ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ “Bordeaux” สำหรับไวน์ “Noix de Grenoble” สำหรับถั่ว “Tequila” สำหรับสุราบางชนิด หรือ “Jaffa” สำหรับส้ม

⁶ Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration of October 31, 1958 revised at Stochlom on July 14, 1967, amended on September 28, 1979. And Regulation as in Force on January 1, 1994, World Intellectual Property Organization, GENEVA, 1944

2.3.3 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)

ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า หรือที่เรียกว่า TRIPS ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการมีไว้ ขอบเขต และการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในข้อ 22-24 โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องปฏิบัติตามข้อตกลงการเจรจาการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

2.3.3.1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ การใช้ชื่อของสถานที่ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งของประเทศสมาชิก ประกอบกับสินค้าเพื่อแสดงให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้ทราบถึงแหล่งที่มาของสินค้าว่า คุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นของสินค้าที่ส่วนสำคัญมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้านั้น

2.3.3.2 ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินค้าจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่นนอกเหนือจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริงไปใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า หรือก่อให้เกิดการกระทำที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

2.3.3.3 เมื่อมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าประเทศสมาชิกในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับสินค้าที่มีได้มีแหล่งกำเนิดในดินแดนตามที่ระบุไว้

2.3.3.4 ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้มีการคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรา กล่าวคือถ้าไวน์หรือสุราที่ขึ้นทะเบียนนั้นไม่ได้มีแหล่งกำเนิดแท้จริงตามที่แสดงไว้ ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับไวน์หรือสุรดังกล่าว กรณีที่เป็นแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า แม้จะได้มีการกระทำที่พยายามไม่ให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดด้วยการแสดงข้อความบางอย่างประกอบโดยการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” “การเลียนแบบ” เช่น การระบุว่า “ผลิตแบบแชมเปญ” หรือ “ผลิตเลียนแบบแชมเปญ” ซึ่งต้องการบอกให้สาธารณชนทราบว่ามิใช่แชมเปญแท้ แต่ผลิตแบบเดียวกับแชมเปญ ก็ล้วนแต่เป็นการกระทำที่ต้องห้ามทั้งสิ้น

อาจสรุปได้ว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือ ชื่อแหล่งภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าตามพันธกรณีของความตกลง TRIPS ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือชื่อแหล่งภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้า โดยมีเงื่อนไขในการคุ้มครองคือ ชื่อ หรือ สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวจะต้องมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง (ตามข้อ 22.1

”.....a given quality, reputation, or other characteristics of the goods is essentially attributable to its geographical origin.”) โดยอาจแบ่งระดับการคุ้มครองได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับพิเศษ (ตามข้อ 23) ความตกลง TRIPS ใช้กับสินค้าประเภทไวน์และสุรา เป็นการห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ที่ทุกกรณีแม้จะไม่ได้ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดก็ตาม เพื่อคุ้มครองไม่ให้มีการแสดงให้ทราบถึงแหล่งภูมิศาสตร์ของสินค้าโดยใช้คำว่า “ชนิด” หรือ “แบบ” หรือคำทำนองเดียวกัน

2. ระดับปกติ (ตามข้อ 22) ความตกลง TRIPS ใช้กับสินค้าทั่วไปโดยมุ่งป้องกันมิให้มีการนำชื่อไปใช้ในลักษณะที่จะทำให้คนสับสนเข้าใจผิด

2.4 แนวทางในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล

การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในระดับสากล มีแนวทางในการคุ้มครองที่แตกต่างกันไป โดยสามารถแบ่งการคุ้มครองออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.4.1. กฎหมายเฉพาะ

2.4.1.1. ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้นำในด้านการผลิตและจำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทไวน์ ซึ่งการใช้ชื่อของสินค้าดังกล่าวมักมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก จึงทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าในชื่อของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ไปด้วย ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อแหล่งผลิตสินค้าดั้งเดิมและเป็นการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ไม่มีสิทธิใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคมิให้เกิดความสับสนเข้าใจผิดในแหล่งที่มาที่แท้จริงของสินค้าที่บริโภคและอุปโภค และเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการค้าของประเทศ ประเทศฝรั่งเศสจึงมีแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างเข้มงวดตามกฎหมายภายในประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศในฐานะสมาชิกของอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 ความตกลงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 และความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 ดังต่อไปนี้

1. กฎหมายว่าด้วยสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin)

ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่มีกฎเกณฑ์ว่าด้วย Appellation of Origin ที่นับว่าเก่าแก่ที่สุดประเทศหนึ่ง โดยเริ่มเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ.1905 เป็นกฎเกณฑ์หนึ่งในกฎหมายรากฐานของกฎเกณฑ์ทางการค้าของประเทศฝรั่งเศส โดยบทบัญญัติทั่วไปมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองเพื่อระงับและปราบปรามการใช้ที่ไม่ถูกต้อง เพื่อความเป็นธรรมทางการค้าทั้งด้านการเกษตรและอาหารรวมถึงอุตสาหกรรม⁷ นอกจากนี้ยังเป็นการวางรากฐานเพื่อการยอมรับความดั้งเดิมและคุณภาพของสินค้า เช่น บัญญัติว่า “ผู้ใดหลอกลวงหรือพยายามจะหลอกลวงคู่สัญญาเกี่ยวกับธรรมชาติ รายละเอียด คุณภาพ องค์ประกอบ หรือหลักเกณฑ์ที่สำคัญของสินค้าในทางการค้าทั้งหมด หรือที่มาตามธรรมชาติ หรือความดั้งเดิม.....ต้องถูกลงโทษ” เห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้มีความคุ้มครองในลักษณะที่เป็นการปราบปรามและระงับการใช้ที่ผิด หรือการปลอมแปลง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้า รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอาหาร และอุตสาหกรรมอาหาร จึงมีการจัดตั้งแผนกปราบปรามการใช้ชื่อสินค้าที่ทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิด หรือเรียกว่า Directorate General for Competition Consumption and Fighting Fraud ซึ่งเป็นสำนักงานนโยบายคุ้มครองผู้บริโภคและควบคุมการทุจริต ตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1907 โดยตั้งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติอันเป็นกฎเกณฑ์ของ Appellation of Origin ซึ่งจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้เห็นว่ากฎหมายฉบับนี้มิได้ให้การคุ้มครองหรือกล่าวถึง Appellation of Origin โดยตรงเพียงแค่นั้นถึงลักษณะของการกระทำที่ผิดกฎหมายเท่านั้น แต่ก็ยังถือว่าเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบกฎหมายต่อไป

ต่อมาเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ.1919 ประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติกฎหมายการคุ้มครอง Appellation of Origin โดยตรง เนื้อหาทั่วไปจะเป็นการคุ้มครอง สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ในสินค้าเกษตร แต่เจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายฉบับนี้เป็นบทบัญญัติเพื่อใช้แก้ปัญหาในการคุ้มครอง Appellation of Origin สำหรับผู้บริโภคไวน์โดยเฉพาะ แม้ว่ากฎหมายฉบับดังกล่าว จะมีได้ให้คำนิยามของ Appellation of Origin ไว้แต่กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิจะให้ศาลเป็นผู้นิยามความหมายของ Appellation of Origin นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติที่ถือว่า Appellation of Origin เป็นสิทธิสะสม ซึ่งสอดคล้องกับผู้เกี่ยวข้องในท้องถิ่นและมีการคุ้มครอง Appellation of Origin ในไวน์ โดยไม่สามารถกลายสภาพเป็นชื่อสามัญและไม่ตกเป็นสาธารณะ แต่ก็ยังยอมรับถึงการมีอยู่ของ Appellation of Origin ว่ามีความชัดเจนและมีผลบังคับใช้มาจนถึงทุกวันนี้ จึงเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการป้องกันมิให้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดกลายสภาพเป็นชื่อสามัญของประเทศฝรั่งเศสมีมานานแล้ว เพียงแต่ให้ความคุ้มครอง

⁷ ชนิตา ฉายีเนตร. (2548). อ่างแล้ว. หน้า 26.

ในไวน์ก่อน เนื่องจากไวน์เป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจการค้าของประเทศหรืออาจเรียกได้ว่าไวน์เป็นสินค้าหลักของประเทศฝรั่งเศสว่าได้

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ.1925 (The Law of July 26,1925) เป็นกฎหมายคุ้มครองผู้ผลิตเนยแข็งที่เมืองโรกฟอร์ท (Roquefort) หรือเนยแข็งโรกฟอร์ท บัญญัติให้ใช้น้ำนมของแกะตัวเมีย (Ewe's Milk) หรือน้ำนมของวัวตัวเมีย (Cow's Milk) เท่านั้น เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการผลิตเนยแข็งโรกฟอร์ท กฎหมายฉบับนี้จึงถือเป็นการวางบรรทัดฐานเพื่อรับประกันคุณภาพของสินค้าที่ใช้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ในการกำหนดรายละเอียดของสินค้า ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการผลิตว่า ผู้ผลิตจะต้องสร้างคุณภาพใน Appellation of Origin ซึ่งแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดดังกล่าว ได้มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย โดยเน้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพของสินค้าเป็นหลัก⁸

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1935 (The Law of July 30,1935) เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นข้อบังคับ โดยในส่วนแรกเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการในสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) สำหรับไวน์และเป็นการเริ่มต้นการแยกประเภทของ Appellation of Origin ตลอดจนเป็นการใช้ชื่อและควบคุม Appellation of Origin ด้วย ต่อมาคณะกรรมการดังกล่าวพัฒนาเป็นสถาบัน Appellation of Origin แห่งชาติ (Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de vie) หรือ INAO ประกอบไปด้วยคณะกรรมการแห่งชาติ 3 คณะ คือ คณะกรรมการด้านไวน์และสุรา คณะกรรมการด้านผลิตภัณฑ์เนยแข็ง และคณะกรรมการแห่งชาติสินค้าอื่นๆ นอกเหนือจากคณะกรรมการด้านไวน์สุรา และคณะกรรมการผลิตภัณฑ์เนยแข็ง สถาบัน Appellation of Origin แห่งชาติ (Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de vie) หรือ INAO มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการเสนอเงื่อนไขในการผลิตเพื่อควบคุมสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin)ต่อรัฐมนตรี กล่าวคือ INAO มีอำนาจหน้าที่ๆ สำคัญในการพิจารณาว่า สินค้าใดจะได้รับการคุ้มครองตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดหรือไม่ ทั้งนี้หากได้รับการอนุมัติจาก INAO จะไม่สามารถกลายสภาพเป็นชื่อสามัญได้กรณีของ Appellation of Origin ที่ใช้สำหรับคุ้มครองผลิตภัณฑ์เนยแข็งซึ่งมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับวันที่ 28 ธันวาคม ค.ศ. 1955 (The Law of December 28,1955) มีความคล้ายกับกฎหมายฉบับลงวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1935 ซึ่งใช้ควบคุมผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับไวน์และเป็นการจัดตั้งคณะกรรมการ Appellation of Origin แห่งชาติ สำหรับคณะกรรมการด้านผลิตภัณฑ์เนยแข็ง (Comité National d'Appellation d' Origine des Fromages) หรือ CNAOF ซึ่งมีหลักการคล้ายกับ INAO มีหน้าที่ในการเสนอกฎเกณฑ์ การผลิตต่อรัฐมนตรี ซึ่ง

⁸ ชนิตดา ฉายีเนตร. (2548). อ่างแล้ว. หน้า 28.

รัฐมนตรีจะมีคำสั่งหลังจากได้รับรายงานจากคณะกรรมการชุดนี้ นอกจากนี้ยังมีส่วนคล้ายกับการใช้ Appellation of Origin ในสินค้าทางการเกษตรและอุตสาหกรรมของกฎหมายฉบับลงวันที่ 6 พฤษภาคม ค.ศ. 1919

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1966 (The Law of July 6, 1966) ได้มีการบัญญัติกระบวนการของการบริหารที่มีการกำหนดโทษ โดยรัฐบาลสามารถให้ความคุ้มครองต่อสินค้าที่สำคัญของชาติได้ก่อน นอกจากนี้รัฐสภายังได้นำคำนิยามจากกฎหมายระหว่างประเทศเข้ามาใช้ในประเทศโดยรายละเอียดว่า ศาลหรือกระบวนการบริหารเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาโดยเป็นผู้กำหนดสินค้าที่ผลิตขึ้นในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งให้รวมไปถึงคุณภาพคุณลักษณะ โดยอ้าง “ความเป็นจริง และประเพณีทางท้องถิ่นที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง” ตามที่มีการระบุไว้ในกฎหมายการคุ้มครอง Appellation of Origin ปี ค.ศ.1919 สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้จะเป็นการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด โดยถือเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ใช้กับผู้ผลิตสินค้า Limoges โดยมีได้ทำการผลิตในพื้นที่ของเมือง Limoges อีกทั้งฝรั่งเศสได้ตระหนักถึงการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในความตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้การคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดในฝรั่งเศส และยังเป็นการริเริ่มแนวคิดในการคุ้มครองสินค้าที่ใช้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด ซึ่งสินค้านี้ดังกล่าวต้องมีเงื่อนไขที่ว่าจะต้องมีความเชื่อมโยงกับคุณลักษณะที่ติดของสินค้านั้นกับพื้นที่ดั้งเดิมด้วย⁹

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 1973 (The Law of December 13, 1973) เป็นกฎหมายที่นำมาใช้แทนที่ กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในปี ค.ศ.1935 และกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1947 สำหรับ VDQS (Vin Delimite de Qualite Superieur) ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นการยกเลิกประเภทต่างๆ ของสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin)

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 (The Law of July 2, 1990) เป็นการแก้ไขกฎหมายปี ค.ศ. 1919) โดยมีการพัฒนาการคุ้มครอง Appellation of Origin ของสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งพื้นที่ทางธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของสินค้านั้นๆ ตลอดจนองค์ประกอบทางด้านมนุษย์ซึ่งเข้าแทรกแซงเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของสินค้านั้นๆ คือ เนื้อหาสาระของกฎหมายฉบับนี้คุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดโดยเน้นที่องค์ประกอบทางด้านมนุษย์และองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ที่เป็นแนวคิดหลักในการคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ตามหลักเกณฑ์ของข้อตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 ที่ฝรั่งเศสเป็นสมาชิก

⁹ ชนิตดา ฌายีเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 29.

กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ฉบับลงวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1990 (The Law of July 2, 1990) เป็นบทบัญญัติในการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ฉบับแรกที่ได้ให้คำนิยามของสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ไว้เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงความคลุมเครือของผู้บัญญัติกฎหมายในการจัดตั้งการควบคุม Appellation of Origin โดยนำแนวคิดเก่าของ Appellation of Origin ไปสู่ส่วนของ Anglo Foodstuffs เนื่องจากตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 เป็นต้นไป จะไม่มี Appellation of Origin อื่น ๆ ที่แยกออกจากการควบคุมสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ยกเว้น VDQS (Vin Delimite de Qualite Superieur) ในไวน์ซึ่งต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามที่ INAO (Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie) กำหนดไว้ เช่น ต้องระบุพันธุ์องุ่น แหล่งผลิต ฯลฯ และ Appellation of Origin ในแผนกต่างประเทศ ซึ่งยังคงรักษาสถานภาพของตนไว้ Appellation of Origin ที่ได้รับการประกาศในกฎหมายเท่านั้นที่จะได้รับการรับรอง ทั้งนี้การที่จะได้รับมาซึ่งการควบคุมสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) สินค้าดังกล่าว จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข 4 ข้อ คือ

1. เป็นไปตามคำนิยามของ Appellation of Origin
2. มีชื่อเสียง
3. ยื่นคำขอในการได้มาตามกระบวนการ
4. ได้รับการเห็นชอบโดยจากหน่วยงานที่ควบคุมมาตรฐานและคุณภาพไวน์

(INAO หรือ Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie)

เพื่อควบคุมและเป็นการขอกย้ำความมั่นใจที่ว่า สมาชิกในทางการค้าจะอยู่ภายใต้การควบคุม “AOC” (Appellation of Origin Controlled) นับเป็นการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดในสินค้าทุกประเภทมิให้กลายเป็นชื่อสามัญ ซึ่งแต่เดิมฝรั่งเศสมีกฎหมายในการคุ้มครองมิให้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดกลายเป็นชื่อสามัญเฉพาะสินค้าประเภทไวน์เท่านั้น นอกจากนี้ยังเป็นการห้ามการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ หรือสิ่งบ่งชี้ที่เป็นการแนะนำการใช้ดังกล่าวต่อสินค้าที่ลักษณะคล้ายคลึงกัน ยกเว้นในกรณีที่ชื่อถูกบัญญัติโดยบทบัญญัติที่ใช้บังคับในอนาคต อีกทั้งยังมีการห้ามการใช้ชื่อแฉกปลอมในสินค้าประเภทยาสูบอันถือเป็นการใช้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดที่ผิดประเภท ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ว่า การใช้สินค้าหรือบริการที่อาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียหรือเป็นการทำลายชื่อเสียงต่อ Appellation of Origin ไม่สามารถใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ (Geographical Name) ได้ และบทบัญญัติดังกล่าวให้การคุ้มครองเพื่อการควบคุม Appellation of Origin ในเขตแดน (Territories) เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่ผิดวัตถุประสงค์ เช่น หากมีการคุ้มครองโดยอนุมัติให้พื้นที่ดังกล่าวผลิตไวน์ เจ้าของพื้นที่ที่ได้รับอนุมัตินี้จะต้องใช้พื้นที่เฉพาะเพื่อการผลิตไวน์เท่านั้นห้ามนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น

2. กฎเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Origin) ในการคุ้มครองสินค้าอาหารจากภูเขาและไวน์ท้องถิ่น (Mountain Food Product And Local Wines)

ในการศึกษาถึงเกณฑ์ของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาแบ่งศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

(1) สินค้าอาหารจากภูเขา (Mountain Food Product)

กฎหมายฉบับลงวันที่ 9 มกราคม ค.ศ.1985 (The Law of January 9, 1985)

คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ในคุณภาพสินค้าของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์จากภูเขา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรับประกันสินค้าธรรมชาติโดยเฉพาะมีที่มาจากภูเขา และเป็นการสงวนไว้สำหรับบุคคลในพื้นที่ดังกล่าว โดยคุ้มครองเครื่องหมายที่แสดงแหล่งผลิตในภูเขาเกี่ยวกับสินค้าเกษตรและอาหารโดยการรับรองในสินค้าเกษตรและอาหาร แต่มิได้ใช้ในการรับรองตลอดจนเป็นการคุ้มครองในการอ้างถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะต่อพื้นที่ภูเขาที่ถูกให้คำนิยามในกฎหมาย ดังเช่นชื่อของทิวเขาของภูเขาลูกใดลูกหนึ่ง หุบเขา ชุมชนในชุมชนหนึ่ง หรือแผนกใดแผนกหนึ่ง

กฎหมายฉบับลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1988 (The Law of February 26, 1988) ได้มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการในแคว้นเพื่ออาหารที่มีคุณภาพ” ขึ้นโดยวางเงื่อนไขในการใช้สิ่งบ่งชี้ “แหล่งที่มาของสินค้าในภูเขา” กับวางเงื่อนไขในการใช้ “เครื่องหมายที่แสดงถึงภูเขา” ตลอดจนได้วางกฎเกณฑ์การดำเนินงานสำหรับคณะกรรมการดังกล่าว¹⁰

(2) ไวน์ท้องถิ่น (Local Wines)

ประเทศฝรั่งเศสได้วางกฎเกณฑ์พื้นฐานสำหรับไวน์ท้องถิ่น ในกฎหมายฉบับลงวันที่ 4 กันยายน ค.ศ. 1979 (The Law of September 4, 1979) โดยแบ่งประเภทไวน์ท้องถิ่นออกเป็น 3 ประเภท คือ ไวน์ท้องถิ่นในพื้นที่ๆ เป็นที่ตั้งของแคว้น เช่น ไวน์จาก Pays d'Oc ไวน์ท้องถิ่นในพื้นที่ๆ เป็นที่ตั้งของสถานที่ผลิตไวน์ เช่น ไวน์จาก Cite de Carcassonne และไวน์ท้องถิ่นที่เป็นส่วนหนึ่งของที่ตั้งที่ผลิตไวน์ เช่น ไวน์จาก Aude County โดยวางเงื่อนไขการผลิตไวน์ท้องถิ่นตามกฎเกณฑ์ในการจัดพื้นฐานที่ใช้ในการจำหน่ายไวน์ และวางกฎเกณฑ์สำหรับที่ตั้งของสินค้าทั่วไปและการแสดงถึงไวน์และองุ่น

สรุปได้ว่ากฎเกณฑ์ที่ว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในสินค้าอาหารจากภูเขาและไวน์ท้องถิ่นเป็นการแสดงให้เห็นความแตกต่างของสินค้าสองประเภทนี้กับสินค้าประเภทอื่นเท่านั้น โดยไม่ต้องกล่าวถึงรายละเอียดหรือขั้นตอนที่มีความเชื่อมโยงระหว่างสินค้ากับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือไม่จำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงกับคุณลักษณะที่ค้ำของสินค้ากับพื้นที่ดั้งเดิมแต่อย่างใด¹¹

¹⁰ ชนิตา ฌาซีเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 31.

¹¹ ชนิตา ฌาซีเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 32.

3. กฎเกณฑ์ว่าด้วยฉลากรับรองคุณภาพ (Quality Labels)

สินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอาจได้รับการคุ้มครองโดยกฎเกณฑ์ว่าด้วยฉลาก เพื่อเป็นการรับรองถึงคุณภาพของสินค้าดังกล่าวไม่ว่าจะใช้เพื่อแสดงถึงคุณภาพของสินค้าเพียงอย่างเดียว หรือใช้ประกอบสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาก็ตาม ปัจจุบันพบว่าหลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้ฉลากรับรองคุณภาพมีความสำคัญต่อการใช้ควบคู่ไปกับสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดไวน์เป็นอย่างมาก นอกจากจะเป็นการแสดงถึงคุณภาพของไวน์ว่าได้รับรองอยู่ในระดับใดแล้วยังแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของไวน์ด้วย

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องในประเทศฝรั่งเศสมีกฎเกณฑ์ที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญคือ กฎเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ที่มีวิวัฒนาการของกฎเกณฑ์ในการคุ้มครองมาโดยตลอด ตั้งแต่ยังมีได้มีการคุ้มครองโดยตรงจนเริ่มมีการคุ้มครองประเภทต่างๆ ที่ใช้เป็น Appellation of Origin ได้โดยมีหน่วยงานรัฐ เช่น INAO (Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie) ที่เข้ามาควบคุมการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ ซึ่งการคุ้มครองได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบจนกระทั่งได้มีการกำหนดคำนิยามของ Appellation of Origin ขึ้นอย่างชัดเจน หลักเกณฑ์การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ภายใต้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดถือเป็นการควบคุมสิทธิที่มีความเข้มงวด กล่าวคือ การป้องกันมิให้สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดกลายสภาพเป็นชื่อสามัญทางการค้า

ส่วนในกฎเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาจะคุ้มครองสินค้าบางประเภทเช่น สินค้าอาหารจากภูเขาหรือไวน์ท้องถิ่น โดยแยกออกจากหลักเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด ซึ่งสาระสำคัญของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเป็นการกล่าวถึงที่มาของสินค้าอย่างกว้างๆ โดยมีได้ระบุเงื่อนไขอันเป็นรายละเอียดของการคุ้มครองไว้ แต่นำหลักเกณฑ์ว่าด้วยสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาจากความตกลงแมดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 มาใช้กับสินค้าบางประเภทโดยไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขอันแสดงถึงที่มาของสินค้า

จากการศึกษากฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องในประเทศฝรั่งเศสดังกล่าว พบว่าประเทศฝรั่งเศสให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดยตรงอีกทั้งมีกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองอย่างเข้มงวด เนื่องจากประเทศฝรั่งเศสมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเป็น จำนวนมากและสินค้าที่สำคัญของประเทศมีลักษณะโดดเด่นของแต่ละพื้นที่เป็นการเฉพาะตัว อันเกิดจากองค์ประกอบทั้งทางด้านมนุษย์และธรรมชาติที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างให้สินค้าในชุมชนดังกล่าวมีคุณภาพสูง และเป็นที่ยอมรับในหมู่ผู้บริโภคทั่วไปจึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ที่เอื้อประโยชน์ และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศมากที่สุด

4. ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครอง

(1) กระบวนการในการขอรับความคุ้มครอง

คำขอจดทะเบียนสิ่งที่เป็นต้นกำเนิดต้องยื่นต่อสถาบันแห่งชาติ ที่เรียกว่า Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie (INAO) ซึ่งเป็นองค์การมหาชน และเป็นหน่วยงานตามกฎหมาย¹²

Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie หรือ INAO ประกอบไปด้วย คณะกรรมการ 3 ประเภท ดังนี้

- 1) คณะกรรมการแห่งชาติที่มีอำนาจควบคุมเกี่ยวกับไวน์ และ บรั่นดี
- 2) คณะกรรมการแห่งชาติสำหรับผลิตภัณฑ์นม
- 3) คณะกรรมการแห่งชาติสำหรับผลิตภัณฑ์อื่นนอกเหนือจากการควบคุมของคณะกรรมการข้างต้น

คณะกรรมการเหล่านี้ประกอบไปด้วยตัวแทนที่มีความเชี่ยวชาญ ตัวแทนจากภาครัฐ และตัวแทนที่ผ่านการทดสอบคุณสมบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริโภค คณะกรรมการแต่ละกลุ่มจะมีอำนาจในการกระทำการต่อผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายในขอบอำนาจของตน

สถาบันป้องกันและปราบปรามเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศสจะเป็นผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเสนอต่อสถาบัน Institute National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie (INAO) ซึ่งทางสถาบันจะจัดเตรียมเอกสารที่มีการระบุถึงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์นั้น ไม่ว่าจะเป็กรรวิธีในการผลิตผลิตภัณฑ์นั้น ปัจจัยทางธรรมชาติ และปัจจัยของมนุษย์ที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพิเศษ หรือลักษณะเฉพาะของผลิตภัณฑ์ สถานที่ที่ทำการผลิต ความมีชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์นั้นในพื้นที่ และในอาณาเขตของประเทศฝรั่งเศส โดยละเอียด

การตรวจสอบ ทางสถาบัน Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie (INAO) จะทำการตรวจสอบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีการอ้างสิ่งที่เป็นต้นกำเนิดนั้น เป็นไปตามเงื่อนไขที่อ้างหรือไม่ กระบวนการตรวจสอบจะหมายรวมถึง การติดต่อ ระหว่างสถาบัน Institute National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie (INAO) กับสถาบันป้องกันและปราบปรามด้วย และการทำประชาพิจารณ์ ซึ่งในระหว่างการตรวจสอบ ทั้งสถาบัน Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie (INAO) และ สถาบันป้องกันและปราบปรามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะมีการพัฒนามาตรฐานสินค้าที่จะให้ผู้ผลิตนำไปใช้เพื่อการผลิตในครั้งต่อๆ ไปในตอนท้ายของกระบวนการตรวจสอบของสถาบัน INAO อาจปฏิเสธคำขอจด

¹² กรมทรัพย์สินทางปัญญา. เข้าถึงได้จาก: www.ipthailand.go.th. (2012, March 29). (ออนไลน์).

ทะเบียน ในกรณีนี้สถาบัน INAO ต้องแจ้งไปยังผู้ยื่นคำขอ และกระทรวงเกษตร หากคำขอจดทะเบียนดังกล่าวได้รับการอนุมัติ จะต้องมีการประกาศโฆษณาต่อไป¹³

การประกาศโฆษณา คำขอจดทะเบียนจะนำไปประกาศในหนังสือสำคัญแสดงการโฆษณา (Gazettes) ต่างๆ เช่น “Journal Officiel de la République”, “Bulletin Officiel de la Concurrence, de la Consommation et de la Répression des Fraudes” and “Bulletin Officiel de la Propriété Industrielle” ที่ซึ่งบุคคลภายนอกสามารถยื่นคำคัดค้านคำขอจดทะเบียนได้

ในการออกใบรับรองการจดทะเบียน หากสถาบัน INAO อนุมัติคำขอจดทะเบียน จะทำการเตรียมเอกสารที่รวมถึงมาตรฐานสินค้า สถานที่ทำการผลิต และเงื่อนไขของความคุ้มครอง และการควบคุมความคุ้มครองของสิ่งที่เป็นตัวกำเนิด เอกสารนี้จะถูกส่งต่อไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และกระทรวงเกษตรจะต้องทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในเรื่องการบริโภค ถ้ารัฐมนตรีอนุมัติเอกสารของสถาบัน Institut National des Appellations d’Origine des Vins et Eau de Vie (INAO) รัฐมนตรีจะทำการออกคำสั่งร่วมเพื่อการยอมรับสิ่งที่เป็นตัวกำเนิด คำสั่งนี้จะได้รับการประกาศในหนังสือสำคัญแสดงการโฆษณา (Gazettes) ต่างๆ เช่น Journal Officiel de la République และรัฐมนตรีจะแจ้งไปยังผู้ยื่นคำขอ

(2) กระบวนการก่อนที่จะทำการยื่นคำขอจดทะเบียน/จดทะเบียนแจ้งสามารถทำการตรวจสอบ ถึงความมีอยู่ก่อนของได้ โดยการตรวจสอบทางเอกสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง ส่วนระยะเวลาของการตรวจสอบดังกล่าวขึ้นอยู่กับแต่ละกรณีๆ ไป

(3) การเตรียมคำขอ

3.1) ข้อมูล และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

คำขอจดทะเบียน จะต้องเป็นไปตามรายละเอียดที่ระบุไว้กับผลิตภัณฑ์ นั้นรายละเอียดของผลิตภัณฑ์อย่างน้อยจะต้องประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

3.1.1) ชื่อผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรม หรืออาหาร รวมไปถึงการระบุแหล่งกำเนิด หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

3.1.2) คำอธิบายของผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรม หรืออาหาร รวมไปถึง วัตถุประสงค์ ลักษณะเฉพาะทางกายภาพ เคมี จุลชีวภาพ และ/หรือ เกี่ยวกับโครงสร้าง หรือคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ หรืออาหาร

3.1.3) คำนิยามของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

3.1.4) หลักฐานที่ว่า ผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรม หรืออาหารนั้น เกิดขึ้นในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์นั้น

¹³ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. เข้าถึงได้จาก: www.ipthailand.go.th. (2012, March 29). (ออนไลน์).

3.1.5) คำอธิบายกรรมวิธีในการได้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรืออาหาร และ วิธีการของท้องถิ่นต่างๆ

3.1.6) รายละเอียดที่แสดงถึงความสัมพันธ์ต่างๆ ของสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ หรือแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์

3.2) บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอ

สถาบันป้องกันและปราบปรามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศส เท่านั้นที่มีสิทธิยื่นคำขอโดยทะเบียน ซึ่งในคำร้องขอจดทะเบียนจะมีวัตถุประสงค์ของสังคมร่วมเข้าไว้ด้วย ส่วนผู้ยื่นคำขอที่อยู่ต่างประเทศจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนผ่านทางสถาบันป้องกันและปราบปรามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศฝรั่งเศส และสามารถขอจดทะเบียนภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ของประเทศฝรั่งเศส

3.3) ภาษาที่ใช้ในคำขอจดทะเบียน ให้ใช้ภาษาฝรั่งเศสในการยื่นคำขอจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2.4.1.2 ประเทศอินเดีย

ประเทศอินเดียเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งมีภูมิประเทศและภูมิอากาศใกล้เคียงกับประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีสินค้าซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หัตถกรรมและอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ชื่อเสียงหรือคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งภูมิศาสตร์ อันถือได้ว่าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียทำให้ประเทศอินเดียจำเป็นต้องมีมาตรการในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไม่ให้ผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ได้รับการจดทะเบียนสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มาตรการในการคุ้มครองดังกล่าวใน The Gazette of India ซึ่งได้บัญญัติ The Geographical Indications of Goods (Registration and Protection) Act, 1999 NO.48 OF 1999 ไว้เพื่อคุ้มครองสิทธิ ดังนี้

ในมาตรา 2 ได้นิยามศัพท์คำว่า “สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” หมายถึง สิ่งที่ใช้บ่งบอกตัวสินค้าทางการเกษตร สินค้าตามธรรมชาติ หรือสินค้าที่ถูกผลิตขึ้นในแหล่งกำเนิด หรือถูกผลิตในอาณาเขตของประเทศ หรือในแหล่งดินแดนหรือสถานที่ในอาณาเขตแห่งหนึ่ง จนได้รับการยอมรับถึงความมีคุณภาพ ความมีชื่อเสียง หรือความมีคุณลักษณะของสินค้าเฉพาะอย่าง จนทำให้สินค้านั้นเป็นสินค้าประจำภูมิศาสตร์ ดินแดน หรือท้องถิ่นนั้นแล้วกรณี ที่ซึ่งกระบวนการในการผลิตหรือกระบวนการเตรียมการสินค้านั้นอยู่ หรือเกิดขึ้นในอาณาเขตภูมิประเทศนั้นด้วย และชื่อของสินค้าใด แม้จะไม่มีชื่อของอาณาเขตภูมิศาสตร์ หรือท้องถิ่นของประเทศประกอบอยู่ด้วย แต่ก็สามารถพิจารณาให้เป็นสินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของอาณาเขตนั้นได้ ถ้าสินค้านั้นได้ถูกใช้

หรือสินค้านั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โดยมีต้นกำเนิดมาจากประเทศดินแดนหรือท้องถิ่นนั้นด้วย

จากนิยามศัพท์ดังกล่าวทำให้ทราบว่า ความหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียมีความหมายใกล้เคียงกับความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทย เพียงแต่ The Geographical Indications of Goods (Registration And Protection) Act, 1999 NO.48 OF 1999 ของประเทศอินเดียกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของสินค้าอันได้แก่ สินค้าประเภทเกษตรกรรม สินค้าธรรมชาติ หรือสินค้าหัตถกรรม อันมาจากแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะอื่นของสินค้าซึ่งมีประสิทธิภาพอันเป็นแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์และสอดคล้องตามข้อตกลง TRIPS ซึ่งการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศอินเดียต้องดำเนินการจดทะเบียนต่อนายทะเบียน¹⁴ รวมไปถึงการจดทะเบียนในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีที่มาต่างกันด้วย โดยการลงทะเบียนดังกล่าวมีข้อห้ามมิให้รับจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม The Geographical Indications of Goods (Registration And Protection) ACT, 1999 NO.48 OF 1999 มาตรา 9 ดังนี้

- ก) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเกิดจากการหลอกลวงหรือก่อให้เกิดทำให้สับสน หรือ
- ข) การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ขัดต่อกฎหมายใดๆ ที่มีผลบังคับใช้อยู่ในขณะนั้น หรือ
- ค) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ประกอบไปด้วยสิ่งซึ่งขัดต่อศีลธรรมจรรยา ใช้ซึ่งเป็นไปในทางที่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือเป็นการอนาจาร หรือ
- ง) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่อาจทำลายศาสนาอันเป็นที่ยึดถือของประชากรอินเดียทุกกลุ่มและชนชั้น หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม หรือ ธรรมเนียมปฏิบัติ อันเป็นจารีตประเพณีของคนอินเดีย หรือ
- จ) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครองในศาล ไม่ว่าด้วยวิธีใดก็ตามซึ่งถูกถอนเอกสิทธิ์ในการป้องกันทางศาล หรือ
- ฉ) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกกำหนดเป็นชื่อสามัญทั่วไป หรือเครื่องหมายที่แสดงอยู่บนตัวสินค้า หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่อาจได้รับความคุ้มครองภายในประเทศต้นกำเนิด หรือที่ซึ่งไม่มีการใช้ในประเทศต้นกำเนิดนั้น หรือ
- ช) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แม้ว่าความเป็นจริงตามลายลักษณ์อักษรเป็นเขตดินแดน เขตภูมิภาค หรือเขตพื้นที่เมือง ซึ่งเป็นแหล่งดั้งเดิมของสินค้า แต่ในความเป็นจริงแสดงให้เห็น

¹⁴ ชนิตา ฌาฮีนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 51-54.

เห็นถึงการที่บุคคลนำมาซึ่งแหล่งกำเนิดของสินค้าในเขตแดนอื่น เขตภูมิภาคหรือเขตพื้นที่เมือง ซึ่งแล้วแต่กรณี

จากการศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2542 ของประเทศอินเดีย (The Geographical Indications of Goods (Registration and Protection) ACT, 1999 NO.48 OF 1999) ทำให้ทราบว่าประเทศอินเดียใช้กฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยการจดทะเบียนต่อนายทะเบียนตามที่พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2542 (The Geographical Indications of Goods (Registration And Protection) ACT, 1999 NO.48 OF 1999) ได้กำหนดไว้ เช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

1. ขั้นตอนการขอรับความคุ้มครอง

(1) กระบวนการในการขอรับความคุ้มครอง

ผู้ที่ประสงค์ยื่นขอรับความคุ้มครองอาจขอตรวจค้นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีอยู่ก่อนได้ ส่วนการยื่นขอจดทะเบียนนั้นให้ยื่นเป็นคำร้อง ซึ่งนายทะเบียนจะเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบว่าจะรับหรือปฏิเสธคำขอจดทะเบียนนั้น

(2) การเตรียมคำขอ

2.1) ข้อมูล และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2.1.1) คำขอในการจดทะเบียนต้องประกอบด้วยสิ่งดังต่อไปนี้

1) คำแถลงถึงรายละเอียดเพื่อแสดงว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นที่หมายของสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดมาจากดินแดนในอาณาเขตของประเทศนั้นอย่างไร หรือภูมิภาคหรือสถานที่ในประเทศนั้น โดยพิจารณาถึงคุณภาพ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะเฉพาะอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัว หรือองค์ประกอบที่มีสาระสำคัญของปัจจัยทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม พร้อมกับปัจจัยทางธรรมชาติและปัจจัยที่เกี่ยวกับมนุษย์ รวมถึงกระบวนการผลิตหรือการเตรียมการถูกทำขึ้นในอาณาเขตของประเทศ หรือภูมิภาคหรือสถานที่ในประเทศนั้น

2) ประเภทหรือจำพวกของสินค้าที่จะเข้าลักษณะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้

3) แผนที่ทางภูมิศาสตร์ของอาณาเขต ภูมิภาคหรือสถานที่ของประเทศที่ซึ่งสินค้าที่ได้ถูกผลิตขึ้นนั้นอยู่ในอาณาเขตของประเทศนั้น

4) รูปลักษณะต่างๆ ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจจะประกอบด้วยคำ หรือรูปเครื่องหมายที่มีการประสมประสานกันทั้งสองอย่าง

ทางภูมิศาสตร์

5) คำแถลงที่มีการนำเสนอเพื่อให้มีการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้

6) หลักฐานอื่นใด ตามแต่จะมีในกรณีนั้น

2.1.2) เตรียมแบบคำขอ 1 ชุด เพื่อการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สำหรับสินค้าหลายๆ จำพวก ซึ่งการจ่ายค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนจะคิดแยกเป็นจำพวกๆ ไป

2.1.3) การยื่นคำขอในการจดทะเบียนต้องยื่นต่อสำนักทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นตั้งอยู่ สิ่งบ่งชี้ใดที่ไม่ได้อยู่ในประเทศอินเดีย ให้ยื่นคำขอไปที่สำนักทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ใดก็ได้ที่อยู่ในประเทศอินเดีย

2.1.4) คำขอทุกคำขอจะต้องถูกตรวจสอบโดยนายทะเบียน

2.1.5) นายทะเบียนจะมีอำนาจในการปฏิเสธคำขอจดทะเบียนหรือยอมรับคำขอจดทะเบียนทั้งหมด หรือ มีอำนาจคำสั่งให้ทำการแก้ไข ดัดแปลง ปรับปรุง หรือ จำกัดรายละเอียดของคำขอตามแต่จะเห็นสมควร

2.1.6) กรณีที่มีการปฏิเสธ หรือการยอมรับให้มีการจดทะเบียนอย่างมีเงื่อนไข นายทะเบียนต้องทำหนังสือเป็นลายลักษณ์อักษรบอกถึงสาเหตุในการไม่รับจดทะเบียน หรือ การยอมรับให้มีการจดทะเบียนอย่างมีเงื่อนไขรวมถึงข้อเท็จจริงที่ทำให้นายทะเบียนตัดสินใจเช่นนั้น

2.2) บุคคลผู้มีสิทธิยื่นคำขอ

บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ผลิต องค์กร หรือหน่วยงานราชการที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้กฎหมายที่มีผลใช้บังคับในเวลานั้น ซึ่งแสดงความสนใจในการผลิตทำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นและแสดงความปรารถนาในการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

กรณีผู้ยื่นคำขอที่อยู่นอกประเทศสามารถยื่นคำขอได้โดยตรงด้วยตนเองระบุในแบบคำขอว่าจะให้สถานที่ที่ใดเป็นสถานที่ที่จะจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศอินเดีย

2.4.2 กฎหมายอื่นที่ไม่ใช่กฎหมายเฉพาะ

2.4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกามีได้มีการบัญญัติคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ไว้โดยตรงส่วนใหญ่การให้ความคุ้มครองจะอยู่ภายใต้คำนิยามของคำว่า “เครื่องหมาย” ซึ่งอาจได้รับการคุ้มครองทั้งภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีและบทบัญญัติในกฎหมายอื่น เช่นกฎหมายเครื่องหมายการค้า ค.ศ. 1998 หรือ Lanham Act (United States Code,

Title 15 – Trademarks, as last amended by Public Law No. 105-330, October 1998) เป็นสิทธิที่ได้รับอนุญาตให้ใช้เป็นเครื่องหมายอื่นๆ อันหมายรวมถึงเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) เครื่องหมายบริการ (Service Mark) หรือเครื่องหมายชุด (Association Mark) ซึ่งเป็นเครื่องหมายการค้าหรือบริการที่ขอจดทะเบียนนั้นเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้า หรือบริการที่ได้ขอจดทะเบียนไว้แล้ว¹⁵

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) แต่มิได้มีการบัญญัติกฎหมายให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะ ดังนั้น รูปแบบของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่ยึดติดกับการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้โดยตรงนัก โดยมีกฎเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิ ดังต่อไปนี้

1. กฎเกณฑ์ว่าด้วยการใช้ Appellation of Origin ในสินค้าที่มีได้มีความดั้งเดิมจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์

การใช้สิ่งเรียกขานแห่งกำเนิด (Appellation of Origin) ในสินค้าที่มีได้มีความดั้งเดิม (Originate) จากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ จากแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นการใช้ที่ผิดกลุ่มผู้ผลิตในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมสามารถดำเนินคดีตามกฎหมายเพื่อป้องกันสิทธิของตนได้

จากกรณีที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้หลักเกณฑ์จารีตประเพณี (Common Law) ที่มีมานาน ปัจจุบันได้มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2498 (Lanham Act ปี ค.ศ. 1946) Section 43 ของกฎหมายเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) โดยมีสาระสำคัญของบทบัญญัติกฎหมายนี้ เป็นเรื่องของการเยียวยาในกรณีของเอกชนที่เชื่อว่าตนได้รับความเสียหาย จากการใช้ในลักษณะที่เป็นการอ้างถึงการอ้างที่ดั้งเดิมที่ผิดในความเชื่อมต่อกันของสินค้า หรือ บริการ หรือการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย ซึ่งภายใต้ Section 43(a) ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 มีคดีตัวอย่างที่มีความสำคัญมากได้แก่ คดี *The Scotch Whisky Association v. Barton Distilling Company* เป็นกรณีของผู้ผลิต Scotch Whisky ซึ่งมีได้ผลิตในประเทศสกอตแลนด์แต่จำหน่ายภายใต้ฉลากว่า Scotch Whisky ซึ่งศาลถือว่าผู้กระทำความผิดมีการใช้ที่เป็นการผสมผสานของ Scotch Whisky และยังมีความหมายรวมไปถึงสุราอันมิได้ผลิตในประเทศสกอตแลนด์โดยยึดหลักที่ตั้งของหน่วยผลิตในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นการใช้ Scotch Whisky ของผู้กระทำความผิดจึงเป็นการฝ่าฝืน Section 43(a) ของตามกฎหมาย Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 และเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 10 มาตรา 10bis มาตรา 10^{bcr} ของ

¹⁵ ชนิตา ฌาซีเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 55.

อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 กล่าวคือเป็นการกระทำโดยวิธีการที่ก่อให้เกิดความสับสนต่อสถานการค้า สินค้า หรือกิจกรรมทางอุตสาหกรรมหรือพาณิชย์การของคู่แข่ง

สาระสำคัญของกฎหมายจารีตประเพณีของสหรัฐอเมริกาที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้เน้นไปที่การคุ้มครองผู้บริโภคหรือสาธารณชนมิให้เกิดการสับสนเข้าใจผิดในสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์มากกว่าจะคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดยตรง ซึ่งก็เป็นไปตามแนวคิดหลักของสหรัฐอเมริกาที่ให้ความสำคัญต่อผู้บริโภค

2. หลักการว่าด้วยเครื่องหมายการค้า

ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งกฎหมายจารีตประเพณีและกฎหมายลายลักษณ์อักษร การใช้เครื่องหมายการค้า หรือ Brand เพื่อพิสูจน์และแสดงให้เห็นความแตกต่างในสินค้าของผู้ใช้ รวมไปถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) โดยการอนุญาตให้จดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้าตาม Section 2(a) และ 2(f) ตลอดจน Section 23(a) ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 ทำให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ภายใต้เครื่องหมายการค้า ซึ่งอาจทำให้การใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้าสามารถกลายเป็นชื่อสามัญได้ และภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว ผู้ประสงค์จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้า อาจถูกปฏิเสธในกรณีที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้แสดงให้เห็นว่า มีความชัดเจนต่อความสำคัญในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และการพิจารณาถึงธรรมชาติของสินค้าและความเชื่อมโยงของสินค้ากับแคว้นใด ของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น มิได้พรรณนาถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิม หรือเป็นการหลอกลวงโดยได้มีการพรรณนาถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ตาม Section 2(e) ของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2489 (Lanham Act ปี ค.ศ. 1946) แต่อย่างไรก็ตามสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจได้มาจาก “ความหมายที่เกิดขึ้นภายหลัง” (หมายถึงการใช้คำ ชื่อ หรือ วลี โดยต้องการให้มีความหมายพิเศษ ความหมายทางการค้าเพื่อบ่งชี้หรือแสดงให้เห็นถึงสินค้า กิจกรรมค้าบริการของผู้ที่ใช้คำ ชื่อ วลี ดังกล่าวให้แตกต่างไปจากความหมายปกติธรรมดา)

ความหมายที่เกิดขึ้นภายหลังถือเป็นการได้มาซึ่งสิทธิโดยต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงรายละเอียดเฉพาะตัวของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งการใช้ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ต่อเนื่องในสหรัฐอเมริกา 5 ปี มิได้มีการพิสูจน์ถึงความหมายที่เกิดขึ้นภายหลังโดยอัตโนมัติแต่อย่างใด เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ในกรณีของการได้มาโดยความหมายที่เกิดขึ้นภายหลังสามารถจดทะเบียนได้ และกรณีเครื่องหมายการค้าที่ได้รับประโยชน์โดยพ้นจากการโต้แย้งคัดค้านภายหลัง 5 ปี นับแต่จดทะเบียนหรือกรณีของประโยชน์ในบางประการ เช่น ได้รับสันนิษฐานว่ามีการใช้

เครื่องหมายการค้าอย่างต่อเนื่องเป็นต้นซึ่งตาม Section 23 ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 ในกรณีของการได้มาโดยการใช้ในครั้งแรกเครื่องหมายการค้าอาจได้รับการจดทะเบียนโดยทันทีหลังจากการใช้เพียง 1 ปีเท่านั้น¹⁶

ดังนั้นการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้าที่เป็นการหลอกลวง อาจมิได้รับการจดทะเบียนตาม Section 2 (a) ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 ได้เคยมีการวินิจฉัยในประเด็นการคุ้มครองเครื่องหมายรับรองภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีโดยคณะกรรมการอุทธรณ์การพิจารณาเครื่องหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา กรณี Goldtropfchen ไร่องุ่นที่มีชื่อเสียงและมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศเยอรมนี ว่า ภายใต้ Section 2(a) เครื่องหมายดังกล่าวจะถือเป็นหลอกลวงก็ต่อเมื่อเครื่องหมายนี้ไม่พรรณนาถึงสินค้า และผู้บริโภคเชื่อว่าเป็นการหลอกลวง โดยจะพิจารณาว่าการหลอกลวงมีผลต่อการซื้อสินค้าของผู้บริโภคหรือไม่นอกจากนี้ Section 2(e) (2) ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 ยังมีข้อกำหนดว่าหากเป็นการหลอกลวงถึงพื้นที่ภูมิศาสตร์ดั้งเดิมอันมิได้พรรณนาถึงพื้นที่ดังกล่าว โดยการใช้ทำให้เกิดความสับสนเข้าใจผิดในชื่อภูมิศาสตร์ที่ใช้เป็นเครื่องหมายการค้าก็ไม่สามารถที่จะใช้ต่อไปได้

จากการศึกษาถึงหลักเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายการค้าทำให้ทราบว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถใช้เป็นเครื่องหมายการค้าเพื่อแสดงความแตกต่างในสินค้าของผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่มิได้เป็นการให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรงแต่อย่างใดซึ่งเมื่อพิจารณา Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 จะเห็นว่าบทบัญญัติที่ใช้อยู่รองรับกับการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้าไว้ นอกจากนี้การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้าอาจได้มาจากความหมายที่เกิดขึ้นภายหลังก็เป็นได้

3. หลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญในสินค้า

หลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญในสินค้าอาจจะขัดกับอนุสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศที่ใช้คุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาอาศัยข้อยกเว้นหรือการไม่เข้าร่วมในกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศดังกล่าว เพื่อไม่ต้องบัญญัติหลักเกณฑ์การป้องกันมิให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กลายเป็นชื่อสามัญในสินค้า

ภายใต้ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 หรือภายใต้กฎหมายจารีตประเพณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจกลายเป็นชื่อสามัญและไม่มีผู้ใดแอบอ้างสิทธิเฉพาะตัวต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้อีกทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวอาจมิได้รับการคุ้มครองว่าเป็นเครื่องหมาย ทั้งเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) หรือเครื่องหมายรับรองที่ได้รับการจดทะเบียนหรือมิได้จดทะเบียน ตัวอย่าง

¹⁶ ชนิตดา ฌาปิเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 55

กรณีน้ำแร่ ภายได้ชื่อ Vichy เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งคำว่า Vichy เป็นชื่อสามัญและเป็นการบ่งบอกถึงลักษณะของน้ำดังกล่าว แต่มีคดีที่เกิดขึ้นและนำไปสู่ศาลสูงของอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1903 ในคดีระหว่าง La Republique Francaise v. Saratoga Vichy Spring Company ที่ประเทศฝรั่งเศสได้ใช้สิทธิตอบโต้ต่อการใช้คำว่า “Vichy” ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งศาลสหรัฐอเมริกา มีความเห็นว่าน้ำแร่ จาก Vichy เป็นที่รู้จักกันดีมากกว่าศตวรรษ ภายได้ชื่อ Vichy และคำว่า Vichy เป็นชื่อสามัญและเป็นการบ่งชี้ถึงลักษณะของน้ำดังกล่าว ทางรัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงไม่ผูกพันกับทั้งความตกลงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ค.ศ.1891 หรือข้อตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียน ค.ศ. 1995 หรือในกรณีของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “Budweiser” ซึ่งเป็นชื่อที่ออกเขาแห่งหนึ่งในแคว้นโบฮีเมียในประเทศสาธารณรัฐเช็ก ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักในการทำเบียร์และเป็นเบียร์ที่มีคุณภาพดี ต่อมาคำว่า “Budweiser” ได้ถูกบริษัท Anheuser-Busch ในสหรัฐอเมริกา จดทะเบียนใช้เป็นเครื่องหมายการค้า (Trade Mark) หรือ Brand Name ซึ่งเจ้าของเครื่องหมายการค้าดังกล่าว เคยอาศัยอยู่ในเทือกเขา Budweiser และอพยพไปอยู่ในอเมริกาโดยได้นำภูมิปัญญาการผลิตเบียร์ไปด้วย โดยจำหน่ายเบียร์ในสหรัฐเป็นเวลานานกว่าร้อยปี ต่อมาในปี ค.ศ. 1898 ทางศาลสหรัฐ (Federal Court) จึงได้มีการคุ้มครองเพื่อป้องกันบุคคลที่สามใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า “Budweiser” ภายได้หลักเกณฑ์พื้นฐานของการแข่งขันการค้าที่ไม่เป็นธรรม ปัจจุบันในยุโรป ทางบริษัท Anheuser-Busch ไม่สามารถจดเครื่องหมายการค้านี้ได้ เนื่องจากสำนักงานเครื่องหมายการค้าของประเทศเยอรมนี ออสเตรีย และสาธารณรัฐเช็ก ฯลฯ ได้ปฏิเสธที่จะรับจดเครื่องหมายการค้า “Budweiser” โดยเหตุว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งกฎหมายในยุโรปให้ความคุ้มครอง ทางบริษัท Anheuser-Busch จึงต้องเลี่ยงไปจดทะเบียนคำว่า “Buds” เป็นเครื่องหมายการค้าแทน

ในกรณีที่ประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกาได้อพยพมาจากประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศในโลกใหม่ การผลิตสินค้าเพื่อบริโภคหรือจำหน่ายก็ยังคงใช้ชื่อสินค้าตามชื่อของแคว้นในประเทศเดิมที่ได้อพยพมาในช่วงแรก แนวคิดตลอดจนกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการคุ้มครองสิทธิยังไม่เป็นที่ยอมรับหรือยังไม่ชัดเจนเท่าใดนัก เช่น การใช้ชื่อ “เบอร์กันดี” อาจอพยพมาจากแคว้น “เบอร์กันดี” ในประเทศฝรั่งเศส กับไวน์ที่ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงไม่น่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต และการใช้ชื่อดังกล่าวได้ดำเนินมาเป็นช่วงเวลานาน จนกระทั่งมีการยอมรับถึงสิทธิของผู้ใช้ชื่อดังกล่าว และอาจส่งผลให้ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้พิจารณาเห็นว่าชื่อไวน์ “เบอร์กันดี” เป็นชื่อสามัญที่ผู้ผลิตไวน์โดยทั่วไปสามารถใช้คำว่า เบอร์กันดี และอาจมีเหตุผลว่าการใช้ชื่อดังกล่าวนี้ไม่อาจทำให้ผู้บริโภคสับสนเข้าใจ

ผลิตในแหล่งที่มาของไวน์เบอร์กันดีได้ จึงทำให้การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญในสินค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ โดยจะเป็นชื่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของประเทศในยุโรปที่เป็นแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีชื่อเสียง เป็นเหตุให้ผู้ผลิตในยุโรปดังกล่าวนี้ไม่ยอมรับการใช้ชื่อสามัญของผู้ผลิตในสหรัฐอเมริกา ตลอดจนกฎเกณฑ์ของประเทศสหรัฐที่มีการยอมรับการกลายสภาพของชื่อทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญได้และได้เกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศของประเทศผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้ น่าจะเรียกได้ว่าเป็นประเด็นใหญ่ประเด็นหนึ่งของการที่ประเทศสมาชิก WTO หยิบยกการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มาพิจารณาให้เกิดความรอบคอบระหว่างประเทศสมาชิกที่มีข้อพิพาทกัน

4. กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายรับรอง

เครื่องหมายรับรองเป็นกฎเกณฑ์หนึ่งของกฎหมายจารีตประเพณีในประเทศสหรัฐอเมริกา นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1905 โดยรวมถึงกฎหมายเครื่องหมายการค้าด้วยเครื่องหมายรับรองได้รับการคุ้มครองทั้งในกฎหมายจารีตประเพณีและการจดทะเบียนเครื่องหมายภายใต้บทบัญญัติของเครื่องหมายการค้าแต่มีข้อสังเกตว่าเครื่องหมายรับรองถูกให้ชื่อและให้คำนิยามภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้า ปี ค.ศ. 1946 (Lanham Act) แต่เครื่องหมายรับรองแยกออกมาจากเครื่องหมายอื่น ๆ อีกทั้งมีความแตกต่างจากเครื่องหมายการค้า ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเครื่องหมายรับรองอาจเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็น่าจะเป็นไปได้

บทบัญญัติเกี่ยวกับเครื่องหมายรับรองปรากฏตาม Section 2 (e) Section 4 Section 14 และ Section 45 ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 ซึ่งใน Section 45 ได้ให้คำนิยามของเครื่องหมายรับรองว่า หมายถึง คำชื่อ สัญลักษณ์ หรือการประดิษฐ์ หรือการรวบรวมของเครื่องหมายรับรองโดยที่ผู้ใช้โดยบุคคลอื่นมากกว่าเจ้าของ หรือเจ้าของมีเจตนาที่จะอนุญาตให้บุคคลอื่นที่จะใช้ในทางการค้า แต่กฎเกณฑ์ว่าด้วยเครื่องหมายรับรองมีความเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าภายใต้กฎเกณฑ์ของ “เจตนาที่จะใช้” (Intend to Use) ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขใน Section 1 ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 ว่าผู้ประสงค์จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียงแต่แสดงว่ามีเจตนาที่จะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในอนาคต ก็สามารถนำสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายรับรองได้

การจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองเป็นการแสดงให้เห็นว่าหน่วยงานของรัฐยอมรับการจดทะเบียนและมีการบันทึกเครื่องหมายรับรอง เป็นเครื่องหมายที่ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ดั้งเดิมอันมิได้กลายเป็นชื่อสามัญ และเป็นการคุ้มครองที่ถูกต้องตามกฎหมายที่เป็นกฎหมาย โดยเฉพาะเพื่อการอ้างสิทธิในการใช้ที่เป็นการเฉพาะตัวในชื่อการคุ้มครองทางภูมิศาสตร์ต่อด้านการใช้ของบุคคลที่สาม เครื่องหมายรับรองอันได้รับการจดทะเบียนภายใต้บทบัญญัติ Section 4

Section 7 (b) ของ Lanham Act ปี ค.ศ. 1946 เป็นการแสดงต่อตัวแทนอื่นๆ ของสหพันธรัฐว่า ยอมรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กรณีที่ไม่เป็นชื่อสามัญ และคุ้มครองตัวแทนสหพันธรัฐอื่น ในการป้องกันการใช้ชื่อดังกล่าวอันมีลักษณะที่เป็นการหลอกลวง¹⁷

ศาลประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตีความหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายรับรองภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าว่า การใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงคุณวุฒิหรือแม้อาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคอันมิใช่ การถูกทำให้สับสนเข้าใจผิด ก็ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจารีตประเพณี หรือจดทะเบียน เป็นเครื่องหมายอันรวมไปถึงเครื่องหมายรับรองด้วย ถือเป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา โดยผ่านการจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายรับรอง เนื่องจากภายใต้กฎหมายเครื่องหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกาผู้เกี่ยวข้องจะได้รับอนุญาต ให้จดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะกรณีที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มิได้เป็นสถานที่ดั้งเดิม หรือมีความสำคัญโดยตรงต่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์สำหรับผู้บริโภคใน สหรัฐอเมริกา ซึ่งในกรณีนี้เป็นเพียงการป้องกันการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากกว่าที่จะคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในความดั้งเดิมของการบรรยายถึงแหล่งภูมิศาสตร์นี้แม้ว่าจะมิได้จดทะเบียน ในตอนแรกก็อาจได้รับการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าเพื่อพิสูจน์ถึง “Secondary Meaning” ได้ตราบเท่าที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้เป็นการหลอกลวง

การจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายรับรองในประเทศ สหรัฐอเมริกาถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและให้ความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดย กฎเกณฑ์เครื่องหมายรับรองมากกว่าเครื่องหมายการค้า โดยถือว่าการจดทะเบียนเครื่องหมาย รับรองเป็นการให้ความคุ้มครอง โดยการรับรู้ของเจ้าพนักงานของรัฐ ทำให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายรับรองไม่สามารถกลายสภาพเป็นชื่อสามัญได้ ซึ่งแนวคิดหลักของ ประเทศสหรัฐอเมริกามีการยอมรับกรณีของเครื่องหมายการค้า (รวมถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) เป็น ชื่อสามัญมีเพียงข้อยกเว้นในกรณีของเครื่องหมายรับรองที่ได้จดทะเบียนดังกล่าวแล้วเท่านั้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า เครื่องหมายรับรองสามารถใช้กับสิ่งบ่งชี้ทาง ภูมิศาสตร์ได้ และเครื่องหมายรับรองยังได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจารีตประเพณีและการจด ทะเบียนเครื่องหมายรับรองภายใต้บทบัญญัติของเครื่องหมายการค้าด้วย ซึ่งการจดทะเบียน เครื่องหมายรับรองนับเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในประเทศ สหรัฐอเมริกามากที่สุด เนื่องจากมีหน่วยงานรัฐเข้ามาควบคุมการจดทะเบียนเพื่อมิให้เกิดปัญหา และการละเมิดสิทธิในลักษณะนี้ และการจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองยังเป็นการป้องกันมิให้สิ่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กลายสภาพเป็นชื่อสามัญด้วย

¹⁷ ชนิตดา ฉายิเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 61-64.

5. กฎเกณฑ์ว่าด้วยฉลาก และการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

หลักเกณฑ์ว่าด้วยฉลากเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยจะศึกษารวมไปกับการป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม กฎเกณฑ์นี้เป็นการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ผ่านทางหน่วยงานของรัฐบาล เช่น สำนักงานแอลกอฮอล์ ยาสูบ และ อาวุธปืน (The Bureau of Alcohol Tobacco & Firearms) หรือที่เรียกว่า BATF มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับฉลากของไวน์ เบียร์ และสุรา และคณะกรรมการการค้าแห่งสหพันธรัฐ (Federal Trade Commission) หรือ FTC ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคจากการปฏิบัติในทางการค้าของผู้จำหน่ายสินค้า โดยพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ผิดเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อป้องกันการใช้ที่ผิดดังกล่าว หลักเกณฑ์ของการคุ้มครองใน BATF (The Bureau of Alcohol Tobacco & Firearms) และ FTC (Federal Trade Commission) ถือว่าเป็นการคุ้มครองที่เน้นถึงการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นหลักต่างจาก INAO (Institut National des Appellations d'Origine des Vins et Eau de Vie) ของฝรั่งเศสที่มีหน้าที่หลักในการคุ้มครองผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจากการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม คดีที่มีชื่อเสียงซึ่งนำขึ้นสู่การพิจารณาของศาลในกรณี FTC (Federal Trade Commission) ได้แก่ การคุ้มครองชื่อ “Havana” เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับซิการ์ ในกรณีนี้ โรงงานผู้ผลิตซิการ์จาก Pennsylvania ใช้ชื่อประกอบเพียงว่าเป็นยาสูบ Pennsylvania ได้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ยกเลิก และมีคำสั่งให้ยกเลิกการป้องกันซิการ์ฮาวานาจากการใช้ “Havana Smokers” โดยเป็นการแสดงถึงสถานที่ ๆ เหมาะสมแก่การแสดงคุณภาพของสินค้าในฉลากว่าผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกา และเป็นเพียงยาสูบของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ทั้งนี้ศาลมีความเห็นว่าการใช้ที่เป็นการกล่าวโดยรวมในคำว่า “ฮาวานา” เป็นสิ่งที่ผิด ซึ่งผู้ซื้อสามารถถูกชี้นำโดยทั้งฉลากและคำนิยาม ซึ่งจากคดีดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการคุ้มครอง ฮาวานา ภายใต้การพิจารณาของ FTC (Federal Trade Commission) จะเน้นแนวคิดหลักในการให้ความคุ้มครองสิทธิไปที่การคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนเข้าใจผิดในที่มาของสินค้า

ตัวอย่างคดีสำคัญ ได้แก่ คดีที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียน “Essensia” เป็นเครื่องหมายการค้า (Brand) สำหรับไวน์ที่ผลิตในแคลิฟอร์เนีย จากการตรวจสอบพบว่า Essensia เป็นประเภทของเหล้าองุ่นหอมในเมืองโตเค (Hungarian Tokay) ที่หายาก โดยที่ผู้ขอรับสิทธิมิได้โต้แย้งข้อเท็จจริงนั้นแต่ได้ต่อสู้ว่าการปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า (Brand) สำหรับไวน์ดังกล่าวเป็นการไม่ถูกต้อง เนื่องจากมีผู้ซื้อไวน์ในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนไม่มากนักที่ระวังในทางการค้าที่มีได้เอื้อประโยชน์ต่อ Essensia จากฮังการี และมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ยากที่ผู้หนึ่งผู้ใดจะเชื่อว่าไวน์องุ่นที่มีการผลิตและจำหน่ายจากแคลิฟอร์เนียดังกล่าวจะเหมือนกับไวน์ฮังการีที่หายาก ซึ่งคณะกรรมการพิจารณาเครื่องหมายการค้าได้ยืนยันถึงการตรวจสอบว่า

สินค้าประเภทไวน์จากแคลิฟอร์เนียดังกล่าว เป็นที่ชัดเจนว่ามีได้ผลิตโดยใช้น้ำหวานที่หาได้ยากจากยุโรปตะวันออก การใช้ Essensia ในไวน์ที่แคลิฟอร์เนีย Essensia จึงถือมิได้ว่าเป็นการหลอกลวงแต่อย่างใดเพราะมีกรณีซึ่งมีน้อยมากที่ผู้บริโภคโดยทั่วไปซึ่งมีความรู้ดีในความดั้งเดิมของ Essensia ว่าเป็นสินค้าจากฮังการี ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่จะรู้จัก Essensia ว่าเป็นประเภทไวน์เท่านั้นที่ผู้ตรวจสอบของสำนักงานเครื่องหมายการค้าได้ปฏิเสธ โดยที่ผู้ตรวจสอบได้พิจารณาเห็นว่าการใช้เครื่องหมายการค้านี้เป็นการพรรณาคูณลักษณะที่เป็นการหลอกลวง (Deceptively Misdescriptive) แต่ BATF (The Bureau of Alcohol Tobacco & Firearms) กลับเห็นชอบในฉลากของ เครื่องหมายการค้า (Brand) ดังกล่าว

มีข้อสังเกตว่าผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้าได้รับการสนับสนุนโดยคณะกรรมการในกระบวนการนี้ แม้ว่าในกรณีไม่มีผู้แสดงข้อโต้แย้งในการคุ้มครอง Essensia ผู้ยื่นคำขอมิได้อุทธรณ์ แต่ผู้ยื่นคำขอซึ่ง BATF (The Bureau of Alcohol Tobacco & Firearms) ได้เห็นชอบด้วยฉลาก ยังคงมีการใช้ Essensia เป็น เครื่องหมายการค้า (Brand) อย่างต่อเนื่อง (เพียงแต่มีการป้องกันจากการจดทะเบียนเครื่องหมายนี้เท่านั้น) และถ้ามิได้มีผู้ใดโต้แย้งที่จะป้องกันการใช้ดังกล่าว เครื่องหมายการค้านี้ก็อาจได้มาซึ่งความหมายที่ได้มาภายหลังและจะได้รับการจดทะเบียนได้ โดยเฉพาะกรณีที่ไม่มี การซื้อขายที่แสดงถึง Essensia ที่แท้จริงในประเทศสหรัฐอเมริกา และ เครื่องหมายนี้ก็ไม่สามารถถูกโต้แย้งได้ในกรณีที่มีการซื้อขาย Essensia ในแคลิฟอร์เนีย อันเป็นการหลอกลวงต่อผู้บริโภคในสหรัฐอเมริกา ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้ยื่นคำขอที่ได้จดทะเบียน Essensia อาจเป็นการสร้างความหมายที่ได้มาภายหลัง กับได้รับอนุญาตในกฎเกณฑ์ว่าด้วยการจดทะเบียน ถ้าไม่มีการโต้แย้งกันและการมิได้พรรณานเครื่องหมายดังกล่าว ก็จะไม่ส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของผู้บริโภคในการซื้อสินค้า Essensia แต่อย่างใด

จากการศึกษาพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีการใช้กฎหมายจารีตประเพณีในการคุ้มครองสิทธิเพื่อให้ศาลได้วางแนวทางเพื่อใช้ในการเพิ่มหรือลดระดับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้อง และเมื่อศึกษาลึกลงไปทำให้ทราบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกามีบทบัญญัติที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ แต่ไม่มีการให้ความคุ้มครองโดยตรงแต่อย่างใด มีเพียงหลักเกณฑ์การคุ้มครองที่ผ่อนปรน กล่าวคือสามารถใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นชื่อสามัญหรือชื่อกึ่งสามัญได้ ตลอดจนเนื้อหาจะเน้นไปที่การคุ้มครองผู้บริโภคจากการสับสนเข้าใจผิดในสินค้ามากกว่าที่จะคุ้มครองผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการดังเช่นในประเทศฝรั่งเศส

อย่างไรก็ตามประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังมีกฎเกณฑ์เพื่อมิให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่จดทะเบียนเป็นเครื่องหมายรับรองกลายเป็นชื่อสามัญ โดยมี BATF (The

Bureau of Alcohol Tobacco & Firearms) และ FTC (Federal Trade Commission) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐทำหน้าที่ในการคุ้มครองผู้บริโภค และน่าจะเป็นหลักเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ของประเทศสหรัฐอเมริกา การคุ้มครองสิทธิในประเทศสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกับประเทศฝรั่งเศสเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศทั้งสองมีแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิที่ค่อนข้างจะขัดแย้งกัน เมื่อพิจารณากฎหมายสหรัฐอเมริกาทำให้เห็นว่ารูปแบบของกฎหมายที่จะให้การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับประเทศไทย นอกจากจะพิจารณาว่าประเทศไทยมีส่วนได้ส่วนเสียจากการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ประการใดแล้ว ยังคงต้องพิจารณาว่าเพราะเหตุใดประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองอย่างผ่อนปรน เช่น ขอมรับแนวคิดในเรื่องชื่อสามัญ¹⁸ เป็นต้น

2.5 การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศมีปรากฏอยู่ในอนุสัญญาหรือความตกลงต่างๆ หลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับอาจใช้คำเรียกขานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) หรือสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) เป็นต้น

ดังนั้นขอบเขตของการให้ความคุ้มครองภายใต้อนุสัญญาและความตกลงแต่ละฉบับอาจจะมีแตกต่างกันบ้าง แต่อย่างไรก็ดี อนุสัญญาและความตกลงดังกล่าวก็มีวัตถุประสงค์ที่เหมือนกันคือป้องกันการลอกเลียนแบบและการนำไปใช้ซึ่งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบ

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลงระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศที่จะกล่าวในส่วนนี้ จะประกอบไปด้วย อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) ความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการควบคุมการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนสากลที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด ปี ค.ศ. 1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958) กรอบขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ปี ค.ศ. 1967 (World Intellectual Property Organization, 1967)

¹⁸ ชนิตา ฌายีเนตร. (2548). อ้างแล้ว. หน้า 68.

และข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า ปี ค.ศ. 1995 (Agreement On Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, 1995)

2.5.1 อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the protection of Industrial Property, 1883)

อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) ถือได้ว่าเป็นความตกลงระหว่างประเทศฉบับแรกที่ทำให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีขอบเขตกว้างประกอบไปด้วยทรัพย์สินทางปัญญาหลายประเภทที่ได้ กล่าวถึงการคุ้มครองและบัญญัติขอบเขตของทรัพย์สินทางปัญญาโดยใช้ชื่อว่าทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) ไว้ภายใต้ มาตรา 1(2) เช่น การคุ้มครองสิทธิบัตร (Patent) แบบจำลองเพื่อการใช้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ (Utility Models) การออกแบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม (Industrial Designs) เครื่องหมายการค้า (Trademarks) เครื่องหมายบริการ (Service Marks) สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาหรือสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Indications of Source or Appellations of Origin)

แม้ว่าอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) จะไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า Indications of Source และ Appellations of Origin ไว้ก็ตาม แต่ได้ปรากฏภายหลังจากการที่ประเทศสมาชิกต่างๆ นำไปปรับใช้ทางปฏิบัติว่าสิ่งที่ใช้ระบุแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) จะใช้กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่มีความผูกพันกับท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้น แต่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indications of Source) จะเป็นสิ่งที่ระบุแต่เพียงว่าสินค้าได้มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ คำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indications of Source) จะได้ถูกกล่าวอีกครั้งในความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการควบคุมการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไม่ถูกต้องหรือหลอกลวงกับสินค้า ปี ค.ศ. 1891¹⁹ ซึ่งจะกล่าวในลำดับถัดไป

การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) จะเหมือนกับการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า กล่าวคือ

1) การอนุญาตให้ยึดสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม

¹⁹ ธนพจน์ เอกโชคะ. (2547). *กฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์*. วิทยุชน. หน้า 22-31.

- 2) การยึดคังกล่าวสามารถกระทำได้ทั้งในประเทศที่ผลิตสินค้าและประเทศที่นำเข้า
- 3) การยึดสินค้าสามารถกระทำได้โดยการร้องขอของอัยการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบุคคลผู้มีส่วนได้ภายใต้กฎหมายของประเทศสมาชิก
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่จำเป็นต้องยึดสินค้านั้นในระหว่างขนส่ง
- 5) หากกฎหมายของประเทศสมาชิกไม่อนุญาตให้มีการยึดสินค้าที่นำเข้า การยึดคังกล่าวจะต้องถูกแทนที่ด้วยการห้ามนำเข้าสินค้านั้นหรือการอนุญาตให้ยึดสินค้านั้นภายในประเทศได้ และ
- 6) หากกฎหมายของประเทศสมาชิกไม่อนุญาตให้มีการยึดสินค้าที่นำเข้าหรือการห้ามนำเข้าหรือการยึดสินค้าในประเทศ ประเทศนั้นจะต้องอนุญาตให้มีการฟ้องร้องและชดเชยค่าเสียหายเป็นการทดแทนมาตรการเหล่านั้น

นอกจากนี้ อนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) ยังได้กำหนดว่าผู้มีส่วนได้เสียในการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยมิชอบคือ ผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งเป็นการใช้สิทธิแก่ชุมชนและผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ทุกคนในการปกป้องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกนำไปใช้โดย มิชอบ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นจุดที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกฎหมายเครื่องหมายการค้าและกฎหมายสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2.5.1.1 หลักการที่ประเทศภาคีจะต้องถือปฏิบัติ (Common Rules) มีดังนี้

1) สิทธิบัตร (Patents) มีหลักสำคัญ ดังนี้

ผลของการจดทะเบียนไม่ผูกพันประเทศภาคีอื่น กล่าวคือ ที่ออกในประเทศใดประเทศหนึ่งจะไม่มีผลผูกพันประเทศอื่นให้ต้องการประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์ หากต้องการที่จะได้รับความคุ้มครองจะต้องนำการประดิษฐ์หรือออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นไปยื่นขอจดทะเบียนในประเทศที่ต้องการได้รับความคุ้มครองอีกต่างหาก และเป็นสิทธิของแต่ละประเทศที่จะพิจารณารับจดทะเบียน

1.1) ประเทศสมาชิกต้องให้สิทธิแก่ผู้ประดิษฐ์ในอันที่จะให้มีการระบุชื่อของตนในสิทธิบัตร

1.2) ประเทศสมาชิกมีอำนาจที่จะกำหนดมาตรการบังคับในกรณีที่เจ้าของสิทธิบัตรใช้สิทธิไม่ถูกต้อง

2) เครื่องหมายการค้า (Trade Marks) มีหลักสำคัญ ดังนี้

ผลของการจดทะเบียนไม่ผูกพันประเทศชาติอื่น กล่าวคือ เครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในประเทศชาติประเทศใดประเทศหนึ่ง ไม่มีผลผูกพันประเทศอื่นให้ต้องคุ้มครองเครื่องหมายนั้นด้วย เจ้าของเครื่องหมายการค้าต้องไปยื่นขอจดทะเบียนในประเทศสมาชิกอื่นที่ต้องการได้รับความคุ้มครอง และเป็นสิทธิของแต่ละประเทศที่จะพิจารณารับจดทะเบียน

2.1) ประเทศชาติมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลาย (Well- Known and Collective Marks) แม้เครื่องหมายการค้าเหล่านั้นจะไม่ได้รับการจดทะเบียนไว้ในประเทศหรือถ้าปรากฏว่าได้รับจดทะเบียนให้แก่บุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของ ก็จะต้องเพิกถอนการรับจดทะเบียนนั้น

2.2) ประเทศชาติมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองสำหรับเครื่องหมายบริการและเครื่องหมายร่วม (Service Marks and Collective Marks)

2.3) ประเทศชาติมีหน้าที่จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์ในการเพิกถอนเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้แล้ว โดยที่เครื่องหมายการค้าเหล่านั้นจะต้องไม่มีการใช้เป็นระยะเวลาติดต่อกันพอสมควร และผู้จดทะเบียนไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่ามีเหตุผลอันสมควร

3) แบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรม (Industrial Designs)

ประเทศชาติจะต้องให้ความคุ้มครองแก่แบบผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมและจะต้องไม่ปฏิเสธการให้ความคุ้มครองโดยไม่มีเหตุผลแต่เพียงว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่ได้ผลิตในประเทศสมาชิก

4) ชื่อทางการค้า (Trade Names)

ประเทศชาติจะต้องให้ความคุ้มครองแก่ชื่อทางการค้าโดยไม่บังคับว่าจะต้องมีการจดทะเบียน (ชื่อบุคคลหรือนิติบุคคล ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คุ้มครองอยู่แล้ว)

5) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Indications of Source or Appellations of Origin)

ประเทศชาติจะต้องกำหนดให้มีมาตรการป้องกันการใช้โดยตรงหรือโดยอ้อมซึ่งคำแสดงแหล่งกำเนิดของสินค้า ผู้ผลิต หรือผู้ขายอื่นไม่ตรงกับความจริง

6) การแข่งขันอันไม่เป็นธรรมในทางการค้า (Unfair Competition)

ประเทศชาติจะต้องกำหนดให้มีการคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันการแข่งขันไม่เป็นธรรมทางการค้า

7) การบริหาร (Administration)

ประเทศชาติจะต้องมีสำนักงานกลาง (Central Office) เพื่อให้บริการด้านทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมและต้องออกวารสารเพื่อโฆษณาการออกสิทธิบัตรหรือการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

2.5.2 ความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้ที่มาของสินค้าที่ใช้ผิดหรือการปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891)

ความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ผิดหรือการปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) ได้เรียกสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่า สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) แต่การกล่าวถึงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ในมาตรา 1 ของความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้ที่มาของสินค้าที่ใช้ผิดหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) อาจกำหนดนิยามได้คร่าวๆ ว่า หมายถึง สิ่งที่ใช้อ้างถึงประเทศ หรือสถานที่ในประเทศว่าเป็นแหล่งกำเนิดของสินค้านั้นๆ

เป็นที่สังเกตได้ว่าคำว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ไม่ได้มีเงื่อนไขเกี่ยวกับคุณภาพหรือลักษณะเฉพาะของสินค้าที่มาจากแหล่งกำเนิดนั้นๆ ดังนั้น เมื่อสินค้าได้ถูกผลิตขึ้นในประเทศ หรือในสถานที่ที่ได้ระบุไว้ในสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ก็จะเป็นการเพียงพอที่จะเข้าข่ายได้รับความคุ้มครองภายใต้ความตกลงฉบับนี้ ตัวอย่าง Made in Thailand คำว่า Product of France หรือคำว่า Produced in Scotland เป็นต้น แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นประเทศภาคีสมาชิกของความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าที่ใช้ไม่ถูกต้องหรือปลอมแปลงก็ตาม แต่การใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ได้ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป

การให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้ที่มาของสินค้าที่ใช้ผิดหรือการปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) มีหลักการที่คล้ายกับหลักการของอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) คือ ความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้ที่มาของสินค้าที่ใช้ผิดหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) ได้ให้ความคุ้มครองในกรณีที่มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นการหลอกลวงประชาชน แต่มีข้อยกเว้นว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่กลายเป็นชื่อสามัญแล้วจะไม่ได้รับการคุ้มครอง แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงไวน์ อย่างไรก็ตามการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้การตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้ที่มาของสินค้าที่ใช้ผิดหรือปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of

False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้แปลเป็นภาษาอื่น หรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” และ “ประเภท” ควบคู่ไปกับการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ทำให้เกิดช่องว่างในการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้น

2.5.3 ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958)

ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958) สืบเนื่องมาจากอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) และความตกลงกรุงมาดริดว่าด้วยการปราบปรามสิ่งบ่งชี้ที่มาจากสินค้าที่ใช้ผิดหรือการปลอมแปลง ปี ค.ศ. 1891 (Madrid Agreement for the Repressing of False of Deceptive Indication of Source on Goods, 1891) อันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมหรือทรัพย์สินทางปัญญาที่ไม่สามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศสมาชิกได้อย่างแท้จริง ทำให้ประเทศที่เกี่ยวข้องร่วมหารือและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีแนวคิดในการร่างอนุสัญญาหลายฝ่ายฉบับใหม่ ภายใต้กรอบงานของอนุสัญญากรุงปารีสว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) จึงได้มีการเตรียมร่างความตกลงกรุงลิสบอนขึ้นเพื่อเสนอต่อที่ประชุมทางการทูตของความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 ซึ่งมีการปรับปรุงแก้ไขจำนวน 2 ครั้ง ครั้งสุดท้ายเมื่อปี ค.ศ. 1979 และถ้าไม่นับข้อตกลง TRIPs ตาม World Trade Organization (WTO) จึงอาจกล่าวได้ว่าความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958) เป็นความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชื่อทางภูมิศาสตร์ ที่มีขึ้นล่าสุดในการให้ความคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) โดยให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้เป็นที่ระบุว่าเป็นสินค้าได้มีแหล่งกำเนิดจากที่นั้นๆ และสินค้านั้นมีคุณภาพและมีลักษณะเชื่อมโยงอย่างแท้จริงกับสภาพทางภูมิศาสตร์นั้นๆ ซึ่งให้ความหมายรวมถึงปัจจัยทางธรรมชาติและมนุษย์ด้วย

จากคำนิยามของสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) ตามความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ

ปี ค.ศ.1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958) ทำให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) และสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) กล่าวคือ สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) จะใช้กับสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดนั้นๆ ในแง่ที่ว่าสินค้าจะต้องมีคุณภาพและลักษณะที่มาจากสภาพแวดล้อม ณ แหล่งกำเนิดนั้นๆ แต่สินค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ไม่จำเป็นต้องมีคุณภาพหรือลักษณะเหมือนสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) เพียงแต่ได้ผลิตหรือมาจากท้องถิ่นที่ระบุไว้เท่านั้นก็เป็นการเพียงพอแล้ว ตัวอย่าง สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellations of Origin) ที่ได้รับการยอมรับและใช้กับสินค้าในปัจจุบัน ได้แก่ “Bordeaux” สำหรับไวน์ “Noix de Grenoble” สำหรับถั่ว “Tequila” สำหรับสุราที่มาจากเม็กซิโกหรือ “Jaffa” สำหรับส้ม

จะเห็นได้ว่าการให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1883(Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) ก่อนข้างที่จะสมบูรณ์ โดยได้อุดช่องว่างทางกฎหมายที่ยังไม่ปรากฏอยู่ภายใต้ความตกลงกรุงมาดริดที่ได้กล่าวมาข้างต้น

ดังนั้น การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในภาษาอื่น หรือการใช้คำว่า “แบบ” “ชนิด” หรือ “ประเภท” ควบคู่ไปกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะไม่สามารถทำได้อีกต่อไป นอกจากนี้ความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ.1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958) ได้จัดตั้งระบบการจดทะเบียนสากลสำหรับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกด้วย

2.5.4 กรอบขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) ปี ค.ศ. 1967 ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

(World Intellectual Property Organization) WIPO เป็นองค์กรหนึ่งภายใต้องค์การสหประชาชาติ (United Nations) โดยอนุสัญญาจัดตั้งองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ลงนาม ณ กรุงสต็อกโฮล์ม เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1967 ดังที่กล่าวมาแล้ว (WIPO) World Intellectual Property Organization นับเป็นองค์กรชำนาญการด้านการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ทั้งยังมีหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ และทางด้านอื่นๆ ต่อการศึกษาถึงอนุสัญญาทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศต่างๆ รวมไปถึง การสร้างกฎหมายต้นแบบ (Model Law) เพื่อเป็นแนวทางในการที่ประเทศต่างๆ นำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ของอนุสัญญา

ในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (WIPO) World Intellectual Property Organization ก็ได้เข้ามามีบทบาทในการสร้างแผนงาน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเมื่อปี ค.ศ. 1974 (WIPO) World Intellectual Property Organization ได้เริ่มงานเพื่อเตรียมอนุสัญญาหลายฝ่ายฉบับใหม่ ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) และสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) โดยได้มีการตั้งคณะกรรมการ ผู้ชำนาญทางด้านการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ขึ้น หลังจากการประชุมในวาระแรกของคณะกรรมการชุดนี้ เมื่อปี ค.ศ. 1975 สำนักงานระหว่างประเทศของ WIPO จึงได้ร่างอนุสัญญาที่ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการในการประชุมวาระที่ 2 โดยที่ร่างอนุสัญญาดังกล่าวนี้อาจได้มีการนิยามศัพท์ใหม่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่ถูกใช้เพื่อให้ครอบคลุมถึงสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาและสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด และมีการเรียกในที่ประชุมนี้ว่า “ร่างอนุสัญญาการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์” (หรือร่างอนุสัญญาขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก) ร่างอนุสัญญาดังกล่าวมีจุดประสงค์เพื่อการจัดตั้งคำนิยามใหม่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และเพื่อเป็นการสร้างระบบของการจดทะเบียนระหว่างประเทศขึ้น โดยคำนิยามใหม่นี้มีขอบเขตที่กว้างกว่าคำนิยามของสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิดตามความตกลงลิสบอน หากพิจารณาการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของ WIPO จะมีส่วนเหมือนหรือคล้ายกับความตกลงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด และการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration, 1958) ตามที่ อนุสัญญากรุงปารีสเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม 1883 (Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883) ได้กล่าวมาแล้วอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการจดทะเบียนระหว่างประเทศและความเป็นไปได้ของวัตถุประสงค์ในการคุ้มครอง ตลอดจนเป็นบทบัญญัติเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้อย่างไม่จำกัดเวลา แต่อย่างไรก็ตามร่างอนุสัญญาของ (WIPO) World Intellectual Property Organization ยังมีส่วนที่แตกต่างกับความตกลงลิสบอนในวัตถุประสงค์พื้นฐานของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2.5.5 ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า ปี ค.ศ. 1995

ข้อตกลง TRIPs (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1995 ขององค์การการค้าโลก (WTO) World Trade Organization ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ซึ่งรวมถึงการกำหนดให้ประเทศสมาชิกให้ความคุ้มครองแก่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย

ความตกลง TRIPs ได้เรียกขานสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ภายใต้คำว่า Geographical Indication (หรือที่เรียกว่าโดยย่อว่า GI) และได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ คือ สิ่งที่ใช้บ่งชี้ว่าสินค้านั้นมีแหล่งกำเนิดในดินแดนของประเทศสมาชิก หรือท้องถิ่นในดินแดนนั้น โดยคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะเฉพาะอื่นของสินค้านั้นมีความเชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดอย่างแท้จริง”²⁰

ความตกลง TRIPS ยังได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับการกำหนดขอบเขต และการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้ในมาตรา 22-24 โดยมีสาระสำคัญ

1) ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อป้องกันมิให้มีการนำสินค้าจากแหล่งภูมิศาสตร์อื่นนอกเหนือจากแหล่งภูมิศาสตร์ที่แท้จริงไปใช้ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของสินค้า หรือเกิดการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม

2) เมื่อมีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าในประเทศสมาชิกในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าซึ่งมีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในดินแดนที่ระบุไว้

3) ประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดให้มีการคุ้มครองเพิ่มเติมสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สำหรับไวน์และสุรา กล่าวคือถ้าไวน์หรือสุราที่ขึ้นทะเบียนนั้น ไม่ได้มีแหล่งกำเนิดที่แท้จริงตามที่แสดงไว้ในเครื่องหมายการค้า ประเทศสมาชิกจะต้องปฏิเสธหรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสำหรับไวน์และสุราดังกล่าว นอกจากนี้ ยังห้ามมิให้ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงแม้ว่าจะระบุแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของไวน์และสุรานั้นไว้ก็ตาม ซึ่งรวมตลอดถึงการแสดงข้อความบางอย่างประกอบโดยการใช้คำว่า “ชนิด” “ประเภท” “แบบ” “การเลียนแบบ” เช่น การระบุว่า “ผลิตแบบแชมเปญ” หรือ “ผลิตเลียนแบบแชมเปญ” ซึ่งต้องการบอกให้สาธารณชนทราบว่ามิใช่แชมเปญแท้ แต่ผลิตแบบเดียวกับแชมเปญก็ตาม ก็ล้วนแต่เป็นการกระทำที่ต้องห้ามทั้งสิ้น

อาจสังเกตได้ว่าคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ที่ใช้ใน TRIPS นั้น จะมีความหมายกว้างกว่าคำว่าสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ที่ใช้ในความตกลงกรุงลิสบอนว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและการจดทะเบียนระหว่างประเทศ ปี ค.ศ. 1958 เนื่องจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ต้องการเพียงแต่ให้มี คุณภาพ หรือ ชื่อเสียง หรือลักษณะเฉพาะอื่นๆ ของสินค้า ซึ่งเกี่ยวข้องกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) นั้นจะต้องมีคุณภาพและลักษณะเฉพาะที่เชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

(Appellation of Origin) จะเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) แต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) บางชนิดเท่านั้นที่จะถือเป็น สิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ด้วย และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) และสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) แล้วจะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) จะเป็นคำกลางๆ ระหว่างสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) และสิ่งเรียกขานแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin)

จากการศึกษาบทบัญญัติในหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในข้อตกลง TRIPS เพื่ออนุวัติที่จะนำมาใช้กับพระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 ของประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2546 ซึ่งได้นำมาเป็นมาตรการ การคุ้มครองของ TRIPS มีอยู่ด้วยกัน 8²¹ เรื่องคือ

1. ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง คือ ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามอนุสัญญากรุงเบอร์น์ เพื่อคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ปี ค.ศ. 1886 (Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works 1886) และขยายสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ครอบคลุมถึงการเช่า ตลอดจนให้ความคุ้มครองสิทธิข้างเคียงตามอนุสัญญากรุงโรม เพื่อคุ้มครองนักแสดง ผู้ผลิตสื่อบันทึกเสียงและองค์กรแพร่เสียง แพร่ภาพ ปี ค.ศ. 1961
2. เครื่องหมายการค้า ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการ
3. สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ประเทศสมาชิกต้องมีบทบัญญัติเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในลักษณะที่ทำให้สาธารณชนสับสนเข้าใจผิดรวมถึงการป้องกันมิให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมทางการค้า
4. การออกแบบอุตสาหกรรม ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองแก่การออกแบบอุตสาหกรรมด้วย
5. สิทธิบัตร ประเทศสมาชิกจะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรแก่สิ่งประดิษฐ์ใดๆ ไม่ว่าจะเป็ผลผลิตภัณฑหรือกรรมวิธีในทุกสาขาเทคโนโลยีหากสิ่งประดิษฐ์นั้นใหม่ มีขั้นตอนการประดิษฐ์ที่สูงขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ในทางอุตสาหกรรมได้
6. การออกแบบผังภูมิของวงจรรวม ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองแก่การออกแบบผังภูมิของวงจรรวม ให้สอดคล้องกับอนุสัญญากรุงวอชิงตัน ปี ค.ศ. 1965

²¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. เข้าถึงได้จาก: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%a447/%a447-20-9999-update.pdf>. (2012, March 29). (ออนไลน์).

7. การคุ้มครองข้อสนเทศที่ไม่เปิดเผย ประเทศสมาชิกต้องให้ความคุ้มครองแก่ข้อสนเทศที่ไม่เปิดเผยหากข้อสนเทศนั้นเป็นความลับที่มีคุณค่าในเชิงพาณิชย์และได้รับการรักษาไว้ด้วยความลับ

8. การควบคุมการปฏิบัติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการแข่งขันในการอนุญาตให้ใช้สิทธิตามสัญญา ข้อสังเกตก็คือ ในความตกลง TRIPS เป็นเพียงมาตรฐานขั้นต่ำเท่านั้นประเทศสมาชิกอาจออกกฎหมายภายในคุ้มครองมากกว่าก็ได้

ข้อตกลง TRIPS ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะลดการบิดเบือนและลดสิ่งขัดขวางในทางการค้าระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมให้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้มีการคุ้มครองที่มีประสิทธิภาพเพียงพอตลอดจนเพื่อเป็นหลักประกันว่าจะมีมาตรการและกระบวนการบังคับแก่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคแก่การค้าโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่ง TRIPS จะครอบคลุมประเด็นหลักที่สำคัญทางด้านปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา 5 ประการ²² คือ

- 1) การนำหลักการพื้นฐานทางการค้าระหว่างประเทศ และข้อตกลงระหว่างประเทศทางด้านทรัพย์สินทางปัญญามาใช้ด้วยกัน
- 2) การให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญา อย่างเพียงพอในแต่ละประเทศสมาชิก
- 3) ประเทศสมาชิกต้องมีมาตรการเพียงพอแก่การบังคับใช้กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
- 4) การระงับข้อพิพาททางด้านทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างประเทศสมาชิก
- 5) กำหนดระยะเวลาเพื่อเตรียมการในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาภายในประเทศสมาชิก ตามมาตรฐาน TRIPS และวางมาตรการรองรับกฎหมายดังกล่าว

ความตกลง TRIPS นั้นให้ประเทศสมาชิกมีพันธกรณีที่จะดำเนินการให้มีบทบัญญัติของความตกลง TRIPS นี้มีผลบังคับใช้ในประเทศของตน คือประเทศสมาชิกของ TRIPS ต้องให้ความคุ้มครองแก่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแก่คนชาติของตนและคนชาติของสมาชิกอื่นๆ ด้วย ในส่วนของการให้ความคุ้มครองแก่คนชาติของสมาชิกอื่นๆ นั้นต้องใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment) จะต้องปฏิบัติต่อคนของชาติอื่นเช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อคนในชาติของตน คือการไม่เลือกปฏิบัติระหว่างคนในชาติและคนต่างชาติไม่ว่าประเทศใดๆ ในประเทศภาคี และจะต้องใช้หลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favored Nation Treatment)

²² สำนักเจรจาการค้าพหุภาคี. กรมการเจรจาการค้าระหว่างประเทศกระทรวงพาณิชย์.

ด้วยคือ การปฏิบัติแก่คนชาติของสมาชิกอื่นไม่น้อยกว่าที่ให้ต่อคนชาติของรัฐสมาชิกด้วยกันเอง โดยการปฏิบัตินี้จะต้องให้ทันที และโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ

แนวคิดในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เริ่มมีมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาจากข้อเรียกร้องของกลุ่มประชาคมยุโรปที่เห็นว่าการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเรื่องทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์นั่นคือเป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองทางการค้า จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เกิดความพยายามที่จะให้มีกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ขึ้น อันเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาในการเจรจา GATT รอบอุรุกวัยในปลายปี ค.ศ. 1993 ซึ่งต่อมาได้ เปลี่ยนเป็นองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) หรือ WTO แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นและพัฒนาจนเป็นข้อตกลงหลายฝ่ายภายใต้ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization) หรือ WTO ได้ เพราะการผลักดันจากกลุ่มผลประโยชน์ในสหภาพยุโรป โดยเฉพาะผู้ประกอบการทำธุรกิจค้าขายไวน์ และสุรา ที่ผลักดันตัวแทนของตนเองในการเจรจาทางการค้าในเวทีเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ให้การรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เป็นกฎกติกาทางการค้าแบบหลายฝ่ายในข้อตกลงว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา หรือ TRIPS ของ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization) หรือ WTO ทั้งนี้ ในการประชุมองค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) ณ เมืองโดฮา ประเทศกาตาร์ ยังได้มีการผลักดันให้มีการเจรจาปัญหาดังกล่าว โดยเสนอให้มีการปรับปรุงความตกลง TRIPS ให้มีการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เพื่อกำหนดมาตรการเยียวยา (Remedy)

ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่มีการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อย่างไม่ถูกต้องและบิดเบือน เช่น การใช้คำว่า ข้าวไทย หรือ ข้าวหอมมะลิ (Jasmine Rice) หรือ ไหมไทยกับสินค้าที่ไม่ได้ผลิตในประเทศไทย เป็นต้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications หรือ GI) เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเชื่อมโยง (Links) ระหว่างปัจจัยสำคัญสองประการ คือ ธรรมชาติและมนุษย์ กล่าวคือ ชุมชนได้อาศัยลักษณะเฉพาะที่มีอยู่ในแหล่งภูมิศาสตร์ตามธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ หรือวัตถุดิบเฉพาะในพื้นที่ มาใช้ประโยชน์ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นของตนขึ้นมา ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะพิเศษที่มาจากพื้นที่ดังกล่าว คุณลักษณะพิเศษนี้ อาจหมายถึง คุณภาพ ชื่อเสียงหรือคุณลักษณะเฉพาะอื่นๆที่มาจากแหล่งภูมิศาสตร์นั้นๆ เป็นเหตุให้เกิดผลกระทบที่เกิดขึ้นในการค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ จะมีการปกป้องคุ้มครองสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของสินค้ามากขึ้น หากแต่ประเทศใดมีสินค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) มากก็ได้ประโยชน์มาก ประเทศใดมีน้อยก็ได้ประโยชน์น้อย กลุ่มประเทศหนึ่งที่จะต้องเสียประโยชน์อย่างมากเพราะสินค้าหลายอย่างที่เคยใช้ชื่อเลียนแบบของผู้อื่นไม่สามารถใช้ได้อีกต่อไป เช่น สหรัฐอเมริกาทั้งที่

อาจมีความสามารถที่จะผลิตสินค้าได้อย่างมีคุณภาพใกล้เคียงกันหรือดีกว่า เนื่องจากเป็นชนชาติเดียวกันที่ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่และได้นำเอาวิธีการทำสินค้าไปผลิตเพื่อขายทั่วไปเช่นกัน อีกทั้งยังมีชื่อเสียง ในทางปฏิบัติจึงอาจทำให้เกิดความขัดแย้งและการฟ้องร้องในประเด็นนี้มากขึ้น อีกทั้งไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนในการคุ้มครอง ต่อมาหากกลุ่มผู้ผลิตลดคุณภาพสินค้าลง จะเกิดผลเสียแก่ผู้บริโภคโดยตรงด้วย